

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Úloha neziskového sektoru při ochraně práv
cizinců**

Nikola Kohoutková

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra práva

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Nikola Kohoutková

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Úloha neziskového sektoru při ochraně práv cizinců

Název anglicky

The role of non-for-profit sector in protecting rights of foreigners

Cíle práce

Cílem teoretické části práce bude zpracování komplexní právní úpravy problematiky neziskových organizací dle nové právní úpravy se zaměřením na pomoc cizincům. Cílem praktické části práce bude porovnat služby vybraných neziskových organizací, které jsou zaměřené na pomoc cizincům a ochranu jejich práv.

Metodika

- analýza prostudovaných podkladů teoretické části práce
- získání podkladů pro praktickou část práce
- vyhodnocení získaných dat pro zpracování praktické části práce
- sumarizace výsledků a jejich vyhodnocení

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Doporučené zdroje informací

- BAČUVČÍK, Radim. Marketing neziskových organizací. Zlín: VeRBuM, 2010. ISBM: 978-80-87500-01-9.
- ČIŽINSKÝ, P., T. DUNDR, M. FALTOVÁ, E. HOLÁ, P. HRADEČNÁ, M. JELÍNKOVÁ, L. KUČERA, M. ROZUMEK, I. ŠPERLOVÁ, E. VALENTOVÁ. Cizinecké právo – práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR – jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení – řízení a provozování vozidla cizinci – přístup ke vzdělání a studiu. Praha: Linde, 2012. ISBN: 978-80-7201-887-1.
- Další literatura po dohodě s vedoucí práce.
- JANŮ, Ivana a Martin ROZULE. Azylové právo ES:pohled a role nevládních organizací. OPU – Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2005. ISBN: 8023947478.
- POSPÍŠIL, M., M. NEUMAYR, S. ŠKARABELOVÁ, I. MALÝ, M. MEYER, U. SCHNEIDER. Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru, 2009. ISBN: 978-80-904150-3-4.
- REKTOŘÍK, Jaroslav a kolektiv. Organizace neziskového sektoru. Express, 2010. ISBN: 978-80-86929-54-5.
- SKOVAJSA, Marek a kolektiv. Občanský sektor organizovaná občanská společnost v České republice. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-681-0.
- STEJSKAL, J., H. KUVÍKOVÁ a K. MAŤÁKOVÁ. Neziskové organizace vybrané problémy ekonomiky. Wolters Kluwer, 2013. ISBN: 978-80-7357-973-9.
- ŠKARABELOVÁ, Simona. Definice neziskového sektoru Sborník příspěvků z internetové diskuze CVNS. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. ISBN: 80-239-4057-0.
- WAGNEROVÁ, Eliška. Listina základních práv a svobod, komentář. Praha:Wolters Kluwer, 2012. ISBN: 978-80-7357-750-6.
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů,(neoficiální znění se stavem ke dni 1. 1. 2014).
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon o církvích a náboženských společnostech č. 3/2002 Sb.
- Zákon o obecně prospěšných společnostech č. 248/1995 Sb.
-

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

JUDr. Jana Borská

Elektronicky schváleno dne 18. 8. 2014

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 2. 3. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Úloha neziskového sektoru při ochraně práv cizinců" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16.3.2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí bakalářské práce JUDr. Janě Borské za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování této bakalářské práce.

Úloha neziskového sektoru při ochraně práv cizinců

The role of non-for-profit sector in protecting rights of foreigners

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá neziskovým sektorem v České republice, konkrétněji tím, jakou úlohu hraje při ochraně práv cizinců a jejich integraci do majoritní společnosti. V první části práce jsou vypracována teoretická východiska. Je zde definován neziskový sektor a jeho členění. Dále tato část práce obsahuje charakteristiky nestátních neziskových organizací, a to s ohledem na novu právní úpravu. V teoretické části je dále charakterizováno cizinecké právo a důraz je kladen především na prameny tohoto práva a integraci cizinců v České republice. Pratická část navazuje na teoretickou část a je v ní zachycen vývoj počtu cizinců v ČR za stanovené období. V další části práce je pak zpracován vlastní výzkum, který tvoří případová studie provedená ve vybraných organizacích. Výzkum je zaměřen na identifikování obsahu služeb vybraných organizací a jejich porovnání. Na základě zjištěných informací jsou navržena doporučení na rozvoj, případně zlepšení služeb.

Summary

The topic of this bachelor thesis is non-for-profit sector in the Czech Republic and its role in protecting rights of foreigners and their integration to the majority population. In the first part of the thesis are defined theoretical starting points. There is clarified non-for-profit sector, its division and non-governmental organizations according to the new legislation. In the theoretical part of the thesis are also clarified foreign rights and the integration of foreigners to the majority population. Practical part of this thesis is focused on own research, which creates case study in chosen organizations. Case study is focused on identification of services, which these organisations provide, and on comparison of this services. There are suggested recommendations and propositions, how to increase the quality of these services.

Klíčová slova: neziskový sektor, nestátní neziskové organizace, nadace, fundace, ústav, spolek, cizinecké právo, integrace, cizinec, občan EU

Keywords: non-for-profit sector, non-governmental organization, endowment, foundation, establishment, association, foreign rights, integration, foreigner, citizen of EU

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Cíl a metodika.....	7
2.1	Cíl práce.....	7
2.2	Metodika.....	7
2.2.1	Studium zdrojů.....	7
2.2.2	Osnova teoretické části.....	8
2.2.3	Praktická část.....	9
3	Teoretická část.....	11
3.1	Neziskový sektor.....	11
3.1.1	Definice neziskového sektoru.....	11
3.1.2	Právní úprava neziskového sektoru v EU.....	12
3.1.3	Teorie neziskových organizací.....	13
3.1.4	Oblasti činnosti organizací v neziskovém sektoru.....	14
3.1.5	Typologie neziskových organizací.....	15
3.1.6	Členění neziskového sektoru.....	16
3.2	Nestátní neziskové organizace (dále také NNO).....	19
3.2.1	Občanské sdružení.....	20
3.2.2	Obecně prospěšná společnost (dále jen o. p. s.).....	22
3.2.3	Fundace, nadace a nadační fondy.....	23
3.2.4	Ústav.....	26
3.2.5	Spolek.....	27
3.3	Cizinecké právo.....	29
	Definice cizineckého práva.....	29
3.3.1	Migrace a integrace cizinců v České republice.....	29
3.3.2	Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky.....	31
3.3.3	Cizinec, občan Evropské unie, rodinní příslušníci občana Evropské unie a rodinní příslušníci občanů České republiky.....	33
3.3.4	Prameny cizineckého práva.....	34
4	Praktická část.....	38
4.1	Vývoj počtu cizinců na území České republiky v letech 2008 – 2014.....	38
4.2	Identifikace vybraných nestátních neziskových organizací.....	42
4.2.1	Inbáze, o. s.....	42
4.2.2	Organizace pro pomoc uprchlíkům.....	43
4.3	Vyhodnocení výsledků.....	45
4.3.1	Interpretace zjištěných informací Inbáze.....	45
4.3.2	Interpretace zjištěných výsledků OPU.....	55
4.3.3	Porovnání výsledků.....	59
4.3.4	Návrhy a doporučení.....	61
5	Závěr.....	63
6	Použité zdroje.....	66
7	Přílohy.....	I

SEZNEM POUŽITÝCH ZKRATEK

NNO – nestátní neziskové organizace

EU – Evropská unie

ČR – Česká republika

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MŠMT ČR – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

NOZ – Nový občanský zákoník

OMAP MV ČR – Obor migrační a azylové politiky Ministerstva vnitra ČR

1 Úvod

Neziskový sektor je velice významnou součástí každé společnosti. Poskytuje služby, které soukromé subjekty na trhu poskytovat nechtějí, protože nejsou ziskové, a které by tedy měl poskytovat stát. Může se však stát, že stát v poskytování těchto služeb selže a jeho roli musí převzít nestátní neziskové organizace.

Podmínky pro vznik a fungování neziskových organizací nebyly v České republice dlouho ideální. Vhodné podmínky k rozvoji nastaly až po roce 1989, po pádu komunistického režimu. Po tomto roce dochází k rozvoji neziskového sektoru a neziskový sektor se stává součástí národního hospodářství. V roce 2014 došlo ke změně v právní úpravě, a to v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku, ve kterém je nyní zakotvena právní úprava pro většinu organizací, které v neziskovém sektoru působí. To přineslo pro řadu organizací nutnost změnit svou právní formu, stanovy a další náležitosti.

Neziskový sektor a organizace, které v něm působí, můžeme členit podle velkého množství hledisek, ať už jde o financování, zřizovatele nebo účel poslání. Samotný neziskový sektor pak můžeme rozčlenit na veřejný, soukromý a sektor domácností.

Tématem této práce je zachytit činnost právě nestátních neziskových organizací, které vznikají z iniciativy občanů a jsou projevem solidární a rozvinuté občanské společnosti. Občané prostřednictvím těchto organizací naplňují své právo ke sdružování a shromažďování, ať už za účelem realizování vlastních zájmů nebo za účelem řešení určitého problému, který si uvědomují a na jehož řešení se chtějí podílet. Oblastí, ve kterých se tyto organizace angažují, je velké množství, může se jednat o oblast ochrany životního prostředí, vzdělání, kultury, ale i ochranu lidských práv a svobod.

Jednou z oblastí, ve kterých tyto neziskové organizace působí je také pomoc migrantům při integraci do majoritní společnosti a ochrana jejich práv. A právě migranti a ochrana jejich práv budou tématem této práce.

Migranti přicházející do České republiky (mnohdy se jedná o pracovní migranty) neznají náš jazyk, který je zároveň naším jediným úředním jazykem. Už tento fakt jim může značně ztížit život zde, ať už se jedná o vyřizování povolení k pobytu, hledání zaměstnání nebo jiné běžné činnosti. Tito lidé často neznají ani platnou právní legislativu zde v České republice, což je další atributem, který je tvoří zranitelné. Nevědí, na co mají

právo a jaké zde mají povinnosti. Mohou se tedy snadno stát obětí diskriminace v zaměstnání a podobně.

Je nutné, aby se tito lidé co nejdříve integrovali do společnosti. Jisté je, že při integraci zde v České republice potřebují pomoc. A pokud jim tato pomoc není poskytována státem, přirozeně uspokojování těchto potřeb přechází do iniciativy nestátní neziskových organizací.

2 Cíl a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem teoretické části práce je zpracovat komplexní právní úpravu neziskových organizací, dle nové právní úpravy, se zaměřením na charakteristiku nestátního neziskového sektoru ve vazbě na pomoc cizincům. Dílčím cílem bude charakteristika právnických osob působících v nestátním neziskovém sektoru s ohledem na novou právní úpravu. Dalším dílčím cílem teoretické části bude charakterizovat cizinecké právo s důrazem na prameny tohoto práva a integraci cizinců v České republice.

Cílem praktické části této práce bude aplikace teoretických poznatků v praxi vybraných neziskových organizací. U těchto organizací bude identifikován obsah služeb, který bude následně porovnán. Výsledkem praktické části bude charakteristika nedostatků a definování návrhů a opatření. Dílčím cílem praktické části bude statisticky vyhodnotit vývoj počtu cizinců na území České republiky v letech 2008 – 2014.

2.2 Metodika

2.2.1 Studium zdrojů

Aby mohla být vypracovaná teoretická část práce, bude nutné prostudovat odbornou literaturu, která se zabývá problematikou neziskového sektoru, právním rámcem tohoto sektoru a teorií jeho vzniku. Za tímto účelem bude prostudovaná kniha „*Organizace neziskového sektoru*“ jejímž autorem je Jaroslav Rejštek. Na základě zjištěných poznatků bude definován neziskový sektor. Vzhledem k nutnosti komparace názorů na danou problematiku, bude při definování neziskového sektoru čerpáno ještě z knihy „*Marketing neziskových organizací*“ od Radima Bačuvčíka. Dalšími autory, kteří zpracovávají problematiku neziskového sektoru, a jejichž díla budou pro účely této práce nastudována, jsou Skovajsa Marek a kol., a jeho kniha „*Občanský sektor*“ a dále Simona Škarebelová, která uspořádala „*Sborník příspěvků z internetové diskuze CVNS – Definice neziskového sektoru*“.

Výše zmiňované knihy nebudou použity pouze pro účely definování neziskového sektoru a komparaci názorů autorů. Tato odborná literatura bude využita také pro nastudování problematiky teorie neziskového sektoru a členění organizací, které do tohoto sektoru spadají. Zjištěné informace budou dále doplněny poznatky získanými

z příslušných zákonů, které se vztahují k neziskovým organizacím. Jedním z hlavním prostudovaných zákonů bude Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který tvoří novou právní úpravu řady právnických osob působících v neziskovém sektoru, například nadací, fundací, nadačních fondů, spolků a ústavů. Dále bude nutné nastudovat zákon také zákon o obecně prospěšných společnostech č. 248/1995 Sb.

Shromážděná platná právní úprava dané problematiky bude jedním z důležitých pramenů také vzhledem k druhé části teoretické části této bakalářské práce, která se bude věnovat cizineckému právu. Stěžejním pramenem v tomto případě bude zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, (neoficiální znění se stavem ke dni 1. 1. 2014). Odborná literatura zabývající se problematikou cizineckého práva bude zastoupena knihou „*Cizinecké právo*“ od Pavla Čížinského. Tato kniha obsahuje komplexní právní úpravu týkající se cizinců na území České republiky, včetně pramenů cizineckého práva a informací týkajících se běžných problémů, se kterými se cizinci musí vyrovnávat (vzdělání, zaměstnání, zdravotní pojištění, atd..).

Dalším autorem, jehož dílo bude prostudováno, je Dušan Drbohlav. Jeho kniha s názvem *Migrace a (i)migranti v Česku* poskytne informace o migračních trendech do České republiky a jsou zde zachyceny změny v integrační a migrační politice České republiky.

Kromě tištěných zdrojů bude při zpracování teoretické části využito také zdrojů internetových. Především se bude jednat o webové stránky Ministerstva vnitra České republiky.

2.2.2 Osnova teoretické části

Data, která budou získána při podrobném prostudování odborné literatury a zdrojů budou použita při vypracování teoretických východisek práce. Z odborné literatury bude nejdříve pořízen výtah. Data, která budou tímto způsobem získána, budou zanalyzována, dojde tedy k jejich rozložení. V následujícím kroku budou tyto data opět složena, prostřednictvím syntézy dat.

Většina dat, která budou výše zmíněným způsobem zpracována, budou následně přeformulována vlastními slovy a platná legislativa bude citována.

Před zpracováním teoretických východisek bude nutné sestavit osnovu teoretické části. Práce bude rozdělena do několika kapitol. První a poslední kapitola budou tvořeny úvodem a závěr práce. V druhé kapitole bude stanoven cíl práce a metody, kterými bude cíle dosaženo. Třetí kapitola bude věnována teoretické části práce. Nejdříve bude v této kapitole definován neziskový sektor, využito přitom bude definic několika autorů, čímž bude umožněna komparace jejich názorů. Dále zde budou uvedeny teorie vzniku neziskového sektoru a jeho členění dle stanovených kritérií. Další podkapitola teoretické části se bude věnovat přímo nestátním neziskovým organizacím a jejich právní úpravě.

Cizinecké právo bude tvořit druhou polovinu teoretické části. Nejdříve bude nutné definovat samotný pojem cizinecké právo. Na tuto problematiku budou bezprostředně navazovat integrační zásady České republiky. A v neposlední řadě zde bude uvedena terminologie související s cizineckým právem, budou tedy definovány pojmy jako cizinec, občan EU, azyl a podobně.

2.2.3 Praktická část

Čtvrtá kapitola bakalářské práce bude věnována praktické části práce. V první kapitole praktické části bude vyhodnocen a graficky znázorněn vývoj počtu cizinců na území České republiky v letech 2008 – 2014. K naplnění tohoto cíle bude použito sekundárních dat, která budou čerpána z internetových stránek Ministerstva vnitra a Českého statistického úřadu. Další kapitolu praktické části bude tvořit případová studie provedená ve dvou vybraných neziskových organizacích. Jednou z organizací bude Inbáze o. s. a druhou Organizace pro pomoc uprchlíkům. Tyto organizace mají stejný cíl, a to pomáhat migrantům na území České republiky. Záměrně byly vybrány neziskové organizace se stejným posláním, aby bylo možné porovnat prostřednictvím jakých služeb, toto poslání naplňují. Prostřednictvím kvalitativních metod, konkrétně polostandardizovaného rozhovoru, bude identifikován obsah služeb ve vybraných organizacích.

Polostandardizovaný rozhovor bude využit, protože poskytuje řadu výhod. Otázky nemusí být respondentovy nutně pokládány v pořadí, v jakém budou zadány. Zadané otázky bude případně možné prokládat doplňujícími otázkami, bude-li to nutné. Informace zjištěné během polostandardizovaného rozhovoru budou doplněny kvantitativními údaji. Konkrétně údaji o počtu klientů, kteří dané služby využívají. Respondentům z vybraných organizací bude položeno 17 otevřených otázek, které budou případně doplněny

sondážními dotazy. Tyto otázky budou cíleny na poskytované služby, podmínky jejich využití a vývoj služeb v minulosti. Rozhovory s respondenty budou zvukově zaznamenány a budou uloženy v archivu u autora práce. Informace o respondentech budou uvedeny v tabulce respondentů, která bude tvořit přílohu č. 2 této práce.

Zjištěné informace budou vyhodnoceny a následně vzájemně porovnány. Poslední část vlastní práce bude věnována návrhům a postřehům, čímž bude naplněn hlavní cíl praktické části práce.

3 Teoretická část

Tato část práce bude věnována vymezení základních pojmů týkajících se neziskového sektoru, jeho úlohy a právního rámce. V další části této kapitoly bude definováno cizinecké právo, právní prameny, které toto právo upravují a budou zde uvedeny zásady integrace cizinců na území České republiky.

3.1 Neziskový sektor

3.1.1 Definice neziskového sektoru

Neziskový sektor je součástí národního hospodářství. V odborné literatuře se uvádí celá řada kritérií, podle nichž lze národní hospodářství členit. Podle principu financování je možné národní hospodářství rozčlenit na dva sektory – ziskový (tržní) sektor a neziskový (netržní) sektor, který se dále rozděluje na neziskový veřejný sektor, neziskový soukromý sektor a sektor domácností. Ziskový sektor je financován z prostředků získaných subjekty ziskového sektoru z prodeje statků, které tyto subjekty buď produkuje, nebo distribuují, a to za tržní cenu, která se na trhu vytváří na základě vztahu nabídky a poptávky. Cílovou funkcí ziskového sektoru a tudíž i organizací, které v něm podnikají je zisk. V tom je základní rozdíl mezi ziskovým a neziskovým sektorem. Neziskový (netržní) sektor je ta část národního hospodářství, ve které subjekty v ní fungující a produkující statky, získávají prostředky pro svoji činnost cestou tak zvaných přerozdělovacích procesů. Tyto principy jsou podrobněji popsány a zkoumány v rámci veřejných financí. Cílovou funkcí neziskového sektoru není zisk ve finančním vyjádření, ale přímé dosažení užítku, který má zpravidla podobu nějaké veřejné služby. Právě v této skutečnosti spočívá základní ekonomické specifikum neziskových organizací (REKTOŘÍK, 2010).

Neziskový sektor, tak jak ho definuje Skovajsa, popisuje formální sektor mezi trhem a státem jako oblast působení soukromých organizací zaměřených na jiné cíle, než je dosahování zisku. Podle Skovajsi jde o rozšířený, ale značně nepřesný pojem. Název neziskový označuje jako zavádějící, protože primárním účelem organizací v neziskovém sektoru není dosažení zisku, přesto mohou účetní zisk vytvořit. Vhodnější by podle autora bylo anglické označení non-for-profit, tedy nezaměřené na zisk. Ještě přesnější je označení těchto organizací, jako subjektů, které se řídí zásadou nerozdělování zisku. Výraz

neziskový, označuje za nepřesný také proto, že zahrnuje kromě soukromých organizací také celý veřejný sektor, který už ze své podstaty není určen k dosažení zisku (SKOVAJSA, 2010).

Radim Bačuvčík tyto výše uvedené definice podrobněji rozvádí. Primárním účelem subjektů a organizací působících v neziskovém sektoru sice není dosažení zisku, to ovšem neznamená, že by účetního zisku nemohly dosáhnout. Neziskovost znamená, že pokud organizace vytvoří účetní zisk, neměl by být rozdělen mezi zakladatele, majitele, členy či zaměstnance. Zisk by měl být použit na podporu realizace poslání dané neziskové organizace, investován do inovací nebo rozšíření poskytovaných služeb (BAČUVČÍK, 2010).

Pro účely této práce je vhodné definovat pojem neziskový. Definice pojmu neziskový, jak je uvedena v knize Definice neziskového sektoru:

- tento pojem označuje aktivity, jejichž hlavním cílem není tvorba zisku, mají naopak přinášet nějaký užitek,
- slouží pro označení organizací nebo subjektů, které jsou založené za účelem dosažení společenského dobra, veřejného prospěchu a jejich hlavním cílem je dosažení netržních užitků,
- tento pojem můžeme použít i v případě, že dosažený zisk není přerozdělován mezi vlastníky kapitálu (ŠKARABELOVÁ, 2005).

3.1.2 Právní úprava neziskového sektoru v EU

Neziskový sektor reaguje na potřeby a zájmy lidí ve společnosti. Tyto zájmy a potřeby se mohou v jednotlivých členských zemích Evropské unie lišit. Tyto odlišnosti mohou být způsobeny kulturními a geografickými rozdíly. S ohledem na tyto odlišnosti, je právní úprava činnosti neziskových organizací ponechána v pravomoci členských zemí Evropské unie. V právním postavení těchto organizací ovšem existuje jistá podobnost v daňových a dalších ohledech (ČEPELKA, 2003).

Daňové zvýhodnění neziskových organizací v Evropské unii je upraveno právním předpisem Evropské unie s názvem Šestá směrnice¹. Tato směrnice stanovuje v článku č. 13, odstavec 1 veřejně prospěšné činnosti, které jsou osvobozeny od daně z příjmů. Mezi tyto činnosti patří mimo jiné, také řada činností poskytovaných nestátními neziskovými organizace v oblasti kulturní, sportovní, sociální a v řadě dalších (ČEPELKA, 2003).

3.1.3 Teorie neziskových organizací

Neziskový sektor je pevnou součástí národního hospodářství. Existuje tedy mnoho ekonomických teorií, které vysvětlují jeho genezi a roli ve společnosti (BAČUVČÍK, 2010). Zde je uvedeno několik základních teorií:

Teorie vládních a tržních selhání

Někdy bývá tato teorie označována také jako teorie veřejných statků, protože s nimi souvisí. Veřejný statek je v této teorii klíčovým pojmem. Tento statek je kvůli svým charakteristickým vlastnostem vyloučen z tržního mechanismu. Veřejný statek tedy většinou nelze poskytovat prostřednictvím cenového mechanismu, který panuje na trhu. Stát, respektive veřejná správa, musí svou činností vykompenzovat toto tržní selhání a poskytovat tento statek. Může nastat situace, kdy při poskytování veřejného statku selže i vláda. Vláda se při poskytování tohoto statku snaží vyhovět většině a potřeby menšin (například jazykových, ale i dalších) mohou zůstat neuspokojeny. Spotřebitelé, jejichž potřeby nejsou uspokojeny tržním mechanismem ani státním zabezpečováním veřejných statků, se mohou obrátit právě na neziskové organizace, které jim mohou pomoci tyto potřeby uspokojit (REKTOŘÍK, 2010).

Teorie informační asymetrie

Tato teorie se opírá o selhávání smluvních vztahů, které vychází z informační asymetrie. Spotřebitelé v tomto případě nemají dostatek informací, aby mohli posoudit kvalitu poskytovaných služeb a statků. Ti, kteří si tuto skutečnost uvědomují, se snaží najít takového nabízejícího, který skýtá jisté záruky a čestné jednání. Takovým nabízejícím

¹ Šestá směrnice¹ Rady ze dne 17. května 1977 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu – Společný systém daně z přidané hodnoty: jednotný základ daně

může být právě nezisková organizace, které není založena za účelem dosažení a maximalizace zisku, a proto nemá podněty pro nekorektní jednání (REKTOŘÍK, 2010).

Teorie státu blahobytu (sociálního státu)

Tato teorie zdůrazňuje roli státu při řešení různých sociálních problémů. Jde o ideu silného sociálního státu, který prostřednictvím fiskální politiky připraví občany o větší část jejich příjmů. Za tyto finance jim poskytne velké množství sociálních jistot, které budou moci čerpat všichni a nejen znevýhodněné skupiny (BAČUVČÍK, 2010).

Teorie vzájemné závislosti

Stát si je vědom toho, že neziskové organizace mohou mnohem kvalitněji a rychleji reagovat na specifické menšinové potřeby. Pokud společnost projeví zájem o problémy, které nastolí neziskový sektor, může toho stát využít. Neziskové organizace jako první odhalí nějakou neuspokojenou potřebu určité skupiny obyvatel a stát je závislý na jejich inovativnosti. Neziskové organizace jsou zase do určité míry závislé na podpoře státu (BAČUVČÍK, 2010).

3.1.4 Oblasti činnosti organizací v neziskovém sektoru

Neziskové organizace působí v řadě oblastí lidských činností. Existuje obecně uznávaná klasifikace, ve které jsou tyto činnosti rozčleněny na 12 základní skupin. Tato klasifikace se jmenuje Mezinárodní klasifikace neziskových organizací v anglickém jazyce International Classification of Nonprofit Organization. Toto členění vzniklo v rámci Mezinárodního srovnávacího výzkumu mezinárodních organizací Univerzity Johnse Hopkinse.

1. Sport, kultura a volný čas,
2. vzdělávání a výzkum,
3. zdraví,
4. sociální služby,
5. životní prostředí,
6. rozvoj a bydlení,
7. právo, prosazování zájmu a politika,

8. zprostředkování dobročinnosti a podpora dobrovolnictví,
9. mezinárodní činnost,
10. náboženství,
11. hospodářská a profesní sdružení, odbory,
12. činnosti jinde neuvedené (SKOVAJSA, 2010).

3.1.5 Typologie neziskových organizací

Neziskové organizace mohou být členěny z různých hledisek.

Podle zakladatele a právní normy:

- Veřejnoprávní organizace:
 - a) organizace založené orgány veřejné správy – ministerstva, kraje, obce;
 - b) organizační složky státu – městská policie, mateřská školka;
 - c) příspěvkové organizace – některá muzea nebo divadla.
- Veřejné instituce - instituce, jejichž vznik vyplývá z určitého zákona – Česká televize, Česká národní banka, veřejná vysoká škola.
- Soukromoprávní organizace - organizace založené nějakou soukromou fyzickou nebo právnickou osobou- obecně prospěšné společnosti (BAČUVČÍK, 2010).

Podle členství:

- organizace mající členskou základnu – odbory, různé zájmové spolky, družstva (pokud splňují podmínku neziskovosti);
- organizace bez členské základny, které mají pouze pracovníky – nadace, nadační fondy (BAČUVČÍK, 2010).

Podle charakteru poslání:

- organizace vzájemně prospěšné, které poskytují služby svým členům – profesní sdružení, odbory;
- organizace veřejně prospěšné, které poskytují služby určité skupině v rámci širší společnosti (BAČUVČÍK, 2010).

Podle způsobu financování:

- Organizace financované z veřejných rozpočtů
 - a) zcela financované z VR – organizační složky státu a obcí s vazbou na státní nebo obecní rozpočet,
 - b) částečně financované z veřejných rozpočtů – organizace, které mají nárok na příspěvek z rozpočtu, mohou však finance získávat i jinak – příspěvkové organizace, charitativní organizace, spolky.
- Organizace financované ze soukromých zdrojů – především z darů, členských příspěvků, grantů nadacím, sponzorských příspěvků.
- Organizace financované z vlastní činnosti – platby za realizované služby.
- Organizace financované vícezdrojově – jde o kombinaci výše uvedených zdrojů financování s výjimkou financování z veřejných rozpočtů, na které nemá organizace právní nárok. Může však zažádat o finance v podobě dotací, které jí budou přiznány, pokud se zúčastní a vyhraje výběrové řízení (BAČUVČÍK, 2010).

Podle typu činnosti:

- servisní – organizace poskytuje služby členům i nečlenům;
- zájmové – organizace nabízející volnočasové aktivity pro své členy;
- advokační – organizace věnující se obraně zájmů ať už svých členů nebo zájmů celé společnosti (BAČUVČÍK, 2010).

3.1.6 Členění neziskového sektoru

Jak již bylo výše zmíněno, neziskový sektor je součástí národního hospodářství a podle Rektora je členěn na tři sektory.

Neziskový veřejný sektor

Neziskový veřejný sektor je ta část neziskového sektoru, která je financována z veřejných financí, je řízena a spravována veřejnou správou, rozhoduje se v ní veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole. Cílová funkce je dosahována poskytováním veřejné služby (REKTOŘÍK, 2010).

Neziskový soukromý sektor

Tato část neziskového sektoru bývá také nazýván jako sektor nevládních neziskových organizací a v západní literatuře jako tzv. třetí sektor. Neziskový soukromý sektor je financován ze soukromých financí, tedy financí soukromých fyzických a právnických osob, které se rozhodly vložit své soukromé finance do konkrétní, předem vymezené produkce nebo distribuce statků, aniž by očekávaly, že jim tento vklad přinese finančně vyjádřený zisk. Cílovou funkcí tedy není zisk, ale užitek (REKTOŘÍK, 2010).

Sektor domácností

Sektor domácností je významný svým začleněním do koloběhu finančních toků a vstupem na trh produktů, faktorů a kapitálu. Z pohledu neziskových organizací má významnou roli pro formování občanské společnosti, jejíž kvalita je určující zpětně pro kvalitu těchto organizací (REKTOŘÍK, 2010).

Poradní orgán vlády České republiky Rada vlády pro nestátní neziskové organizace člení neziskové organizace tvořící neziskový sektor na vládní (státní, veřejné) neziskové organizace a nestátní (občanské, soukromé) neziskové organizace (ŠKARABELOVÁ, 2005).

Vládní neziskové organizace

Tyto organizace mají za úkol zajistit realizování výkonu veřejné správy. Jejich posláním je podílet se na výkonu veřejné správy na úrovni obce, regionu nebo státu. Tyto organizace jsou zřízené a financované právě instituce veřejné správy. Platí zde však stále zásada neziskovosti, tj. nejsou založeny za účelem podnikání a případný zisk se nerozděluje mezi členy této organizace (ŠKARABELOVÁ, 2005).

Právní formy vládních neziskových organizací v České republice:

- příspěvkové organizace,
- bývalé rozpočtové organizace,
- organizační složky státu,
- kraje či obce (ŠKARABELOVÁ, 2005).

Bačuvčík toto členění podrobněji rozepisuje: organizační složky územní samosprávních celků (Zákon č. 128/2000 Sb., ad.), příspěvkové organizace územních samosprávních celků (Zákon č. 129/2000 Sb., 250/2000 Sb.), další veřejnoprávní instituce zřízené na základě zvláštních zákonů - Český rozhlas a Česká televize (468/1991 Sb., 483/1991 Sb., 484/1991 Sb.), Státní podnik (77/1997 Sb.), Veřejná vysoká škola (11/1998 Sb.), Státní fond životního prostředí (388/1991 Sb.), Státní fond kultury (239/1992 Sb.), Fond národního majetku (171/1991 Sb.), ČNB (6/1993 Sb.), VZP ČR (551/1991 Sb.) (BAČUVČÍK, 2010).

Právní formy nestátních neziskových organizací v České republice do 1. 1. 2014:

- občanská sdružení,
- obecně prospěšné společnosti,
- nadace a nadační fondy,
- církevní právnické osoby (ŠKARABELOVÁ, 2005).

Podrobnější členění nestátních neziskových organizací zahrnuje také politické strany a politická hnutí, zájmová sdružení právnických osob, sdružení bez právní subjektivity, profesní komory, organizace s cizím prvkem, obchodní společnosti, honební společenstvo, vinařský fond (BAČUVČÍK, 2010).

Od 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nastaly v těchto výše uvedených právních formách změny, které budou podrobně rozvedeny v následující kapitole, která se bude zabývat nestátními neziskovými organizacemi.

3.2 Nestátní neziskové organizace (dále také NNO)

Tyto organizace poskytují služby, které veřejná správa nemůže nebo nechce poskytovat a podnikatelský sektor je neposkytuje, protože nejsou ziskové. Existence těchto společností vychází z principu sebeřízení společnosti, což představuje schopnost určitého společenství lidí žijících ve vymezeném prostoru, organizovat a vzájemně usměrňovat své chování. V rámci občanské společnosti se tak lidé mohou podílet na veřejné politice. Lidé se tak mohou sdružovat do různých typů nestátních neziskových organizací. Tomuto sdružování napomáhá také svoboda sdružování, která představuje jednu ze základních svobod v demokratickém státě. Nestátní neziskové organizace mohou mít různou právní subjektivitu (ŠKARABELOVÁ, 2005).

Skovajsa Marek ve své knize Občanský sektor sestavil pět základních charakteristik nestátních neziskových organizací. Vychází přitom z teoretických studií Lestera M. Salomona a Helmuta K. Anheiera (1999).

Charakteristiky jsou následující:

- organizace, které jsou do určité míry institucionalizované, přičemž záleží především na legislativě daného státu, jakým způsobem činnost těchto organizací upravuje;
- organizace, které mají soukromou povahu a jsou tedy institucionálně odděleny od veřejné správy. Nejsou součástí státní správy ani samosprávy a nejsou řízeny orgány, ve kterých jsou zastoupeni státní úředníci;
- organizace, které si nerozdělují zisk mezi členy nebo vedení organizace. Případný zisk musí být použit k dosažení cílů organizace a naplnění jejího poslání;
- organizace, které jsou samostatné (autonomní). Nejsou v žádném ohledu závislé na veřejné správě a nejsou ovládány nikým zvenčí. Tyto organizace mají svou vlastní organizační strukturu a stanovené vnitřní pravidla pro řízení této organizace;
- organizace, které jsou dobrovolné. Ať už z hlediska vedení organizace nebo poskytování jejích služeb (SKOVAJSA, 2010).

Výše již bylo uvedeno podrobné členění neziskových organizací podle právní formy. Tato část práce se zaměří na základní formy nestátních neziskových organizací a jejich právní úpravu.

Ke dni 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, na jehož základě budou moci nově vznikat tyto právní formy:

- nadace a nadační fondy,
- fundace,
- ústavy,
- spolky.

3.2.1 Občanské sdružení

Občanské sdružení (dále o. s.) bylo dříve upravováno zákonem č. 83/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů o sdružování občanů. Podle tohoto zákona mají občané právo svobodně se sdružovat bez povolení státního orgánu. Registrace občanských sdružení probíhala na Ministerstvu vnitra ČR a Český statistický úřad přiděloval občanským sdružením jejich identifikační čísla. Návrh na registraci musel podat nejméně tříčlenný výbor a jeden ze členů tohoto výboru musel být starší 18 let (STEJSKAL, 2012).

Každé občanské sdružení muselo splňovat stanovy, které obsahovaly:

- název sdružení,
- sídlo,
- cíl činnosti,
- orgány sdružení, způsob jejich ustanovení, určení orgánů, určení funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení,
- ustanovení o organizačních jednotkách,
- zásady hospodaření (STEJSKAL, 2012).

Občanské sdružení mohlo zaniknout sloučením s jiným sdružením, dobrovolným rozpuštěním, případně o jeho rozpuštění mohlo rozhodnout Ministerstvo vnitra (REKTOŘÍK, 2010).

Dne 1. 4. 2013 nabyl účinnosti zákon č. 68/2013 Sb., o změně právní formy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost. Podle tohoto zákona občanské sdružení, které mění svou právní formu na obecně prospěšnou společnost, nezaniká ani se neruší. Změna právní formy na o. p. s. je možná pouze do 31. prosince 2013. Toto datum má svůj význam, protože ke dni účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník došlo ke zrušení zákona o obecně prospěšných společnostech. To znamená, že od tohoto dne nebude umožněn vznik nových obecně prospěšných společností (Zákony pro lidi.cz, © 2010-2015)

Zákon č. 68/2013 dále říká, že občanské sdružení může změnit svoji právní formu, pokud s tím souhlasí všichni členové. Jestliže nějaký člen nesouhlasí se změnou právní formy bez závažného důvodu, může se sdružení obrátit na soud, a to ve lhůtě tří měsíců od odmítnutí souhlasu. Soud může souhlas člena nahradit, pokud jsou pro změnu právní formy ospravedlnitelné důvody (Zákony pro lidi.cz , © 2010-2015).

O změně právní formy musí občanské sdružení vyhotovit zápis ve formě notářského zápisu. Tento dokument nahradí zakládací listinu o.p.s. a musí proto obsahovat všechny náležitosti, které jsou pro tuto zakládací listinu stanoveny v § 4 zákona o č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (Zákony pro lidi.cz, © 2010-2015).

Pokud se o. s. rozhodne změnit svou právní formu, musí také určit osoby, které budou mít postavení zakladatele o.p.s., určit členy správní rady a ředitele. Osoby v postavení zakladatelů musí ve lhůtě 90 dnů ode dne rozhodnutí o změně právní formy podat návrh na změnu právní formy do rejstříku obecně prospěšných společností. Důležité jsou pro nově vzniklou o.p.s. ještě dva termíny. Do 30 dnů od zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností musí změnu právní formy oznámit v Obchodním věstníku (Zákony pro lidi.cz, © 2010-2015).

Ředitel nové o.p.s. má 15 dní ode dne zápisu v rejstříku obecně prospěšných společností, aby změnu právní formy oznámil Ministerstvu vnitra. Ministerstvo tuto skutečnost vyznačí v evidenci vedené podle právního předpisu upravujícího sdružování občanů (Zákony pro lidi.cz, © 2010-2015).

3.2.2 Obecně prospěšná společnost (dále jen o. p. s.)

Obecně prospěšné společnosti dříve upravoval zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů a zákon č. 231/2010 Sb., kterým se mění výše uvedený zákon o obecně prospěšných společnostech.

Zákon č. 248/1995 Sb., byl však k 1. 1. 2014 zrušen účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Organizace, které získaly právní formu obecně prospěšné společnosti do 31. 12. 2013, mohou nadále fungovat podle zákona o obecně prospěšných společnostech. Nové občanské společnosti nemohou vznikat.

Výše uvedený zákon č. 248/1995 Sb., ustanovuje obecně prospěšnou takovou společnost, která poskytuje veřejně prospěšné služby za předem stanovených podmínek, které jsou pro všechny uživatele stejné. Hospodářský výsledek této společnosti nemůže být rozdělen mezi zakladatele, členy nebo zaměstnance, ale musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, za jejichž účelem byla společnost založena (Právní předpisy ČR, (c) 2003 - 2012).

Obecně prospěšná společnost se zakládá zakládací smlouvou, kterou musí podepsat všichni zakladatelé s tím, že jejich podpisy musí být úředně ověřeny. Je-li jen jeden zakladatel, zakládací smlouva je nahrazena zakládací listinou, která má formu notářského zápisu. Oba výše zmíněné dokumenty musí obsahovat určité náležitosti, které jsou podrobně uvedeny v zákoně č. 248/1995 Sb. Obecně prospěšná společnost vzniká dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností. Tento rejstřík vede rejstříkový soud, tedy soud určený zvláštním zákonem k vedení obchodního rejstříku (Právní předpisy ČR, (c) 2003 - 2012).

Obecně prospěšná společnost má tři obligatorní orgány: správní radu, ředitele a dozorčí radu. Správní rada musí mít nejméně tři členy a jejich maximální počet není omezen, musí však být dělitelný třemi. Člen správní rady musí být fyzická osoba, bezúhonná a způsobilá k právním úkonům. Člen správní rady nesmí být zároveň členem dozorčí rady. Funkční období správní rady je tříleté. Správní radu vždy jmenuje zakladatel, pokud není v zakládací listině stanoveno jinak. Je stanoveno, že správní rada se musí scházet minimálně 2krát za rok a rozhoduje v ní většina. Základním úkolem správní rady je rozhodovat o vnitřních záležitostech organizace a vydávat souhlas k právním úkonům, kterými dochází k dispozicím s majetkem (STEJSKAL, 2012).

Ředitel je statutárním orgánem obecně prospěšné společnosti, řídí její činnost a jedná jejím jménem. Je jmenován a také odvoláván správní radou. A osoba vykonávající tuto funkci musí splňovat stejné podmínky jako členové správní rady. Ředitel nesmí být členem dozorčí ani správní rady. Dozorčí rada je kontrolním orgánem obecně prospěšné společnosti. Pravidla pro počty členů jsou stejné jako u výše uvedené správní rady. Členy dozorčí rady jmenuje zakladatel, není-li v zakládací listině stanoveno jinak. Členové dozorčí rady si mezi sebou zvolí předsedu, který svolává dozorčí radu a řídí její jednání (STEJSKAL, 2012).

Obecně prospěšná společnost zaniká dnem výmazu z rejstříku obecně prospěšných společností. Zániku o. p. s. předchází její zrušení, které může být s likvidací nebo bez likvidace. Likvidace není nutná, pokud se společnost ruší splynutím, sloučením nebo rozdělením (Právní předpisy ČR, (c) 2003 - 2012).

Obecně prospěšná společnost se ruší:

- uplynutím doby, na kterou byla založena,
- dosažením účelu, pro který byla založena,
- dnem uvedeným v rozhodnutí správní rady o zrušení obecně prospěšné společnosti,
- sloučením a splynutím s jinou o. p. s., nebo rozdělením na dvě a více o. p. s.,
- dnem uvedeným v rozhodnutí soudu o zrušení o. p. s.,
- prohlášením konkurzu (STEJSKAL, 2012).

3.2.3 Fundace, nadace a nadační fondy

3.2.3.1 Fundace

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník rozděluje právnické osoby do tří základních skupin. Jednou z těchto skupin jsou fundace.

Fundace je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena. Fundace je ustavena zakladatelským právním jednáním nebo zákonem, v nichž musí být určeny i její majetkové zajištění a účel (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

3.2.3.2 Nadace

Nadace je právní forma neziskové organizace. Může být založena za účelem veřejně prospěšným, pokud podporuje obecné blaho, nebo za účelem dobročinným, podporuje-li nadace určitý přesně určený okruh osob (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Tento účel může nadace podporovat pomocí zisku, který získá z podnikání. Podnikání však musí být pouze vedlejší, nikoli hlavní činností nadace. Nadace nesmí podnikat, pokud to zakladatel v nadační listině vyloučil (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Nadace se zakládá nadační listinou, která musí mít formu veřejné listiny. Nadační listinou je zakládací listina nebo pořízení pro případ smrti. Zakládací listina má v zákoně č. 89/2012 Sb., přesně stanovené náležitosti, které musí obsahovat. Zde je také uvedeno minimum, které musí nadační listina obsahovat, vychází-li z pořízení pro případ smrti (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Nadace vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku. Návrh na zápis nadace do rejstříku podává zakladatel. V případě, že to není možné, podá návrh na zápis jménem nadace její správní rada (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Majetek nadace tvoří nadační jistina a ostatní majetek. Celková hodnota nadační jistiny musí být nejméně 500 000 Kč. Nadační jistina je tvořena nadačními dary a soubory předmětů vkladů do nadace. Pokud nadační jistinu vyjádříme peněžně, jde o nadační kapitál. Výše nadačního kapitálu se zapisuje do veřejného rejstříku. Nadační kapitál lze za určitých podmínek zvýšit, je však zakázáno snížit ho na částku nižší než 500 000 Kč. Nadace musí svůj majetek užívat v souladu s účelem, za kterým byla založena a za podmínek stanovených ve statutu nadace pro poskytování nadačních příspěvků. Majetek může být dále užíván k úhradě nákladů na vlastní správu, k zajištění vlastní činnosti k naplnění svého účelu (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Ve statutu nadace je upraven způsob jakým jednají orgány nadace a také podmínky pro poskytování nadačních příspěvků. Případně je zde uveden okruh osob, kterým budou příspěvky poskytovány (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Jedním z orgánů nadace je správní rada. Jde o statutární orgán nadace, který musí mít nejméně 3 členy. Členem správní rady nemůže být člen dozorčí rady, osoba, která je vůči nadaci v pracovním poměru a osoba, která není ve vztahu k účelu nadace bezúhonná.

Funkční období členů správní rady je pětileté, a pokud to nevyklučuje nadační listina, mohou být zvoleni opakovaně. Správní rada volí i odvolává své členy sama (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Dozorčí rada je kontrolním orgánem nadace a musí mít nejméně tři členy. Pokud není v nadační listině výslovně uvedeno jinak, volí a odvolává své členy sám. Dozorčí rada musí být zřízena, jestliže nadace vlastní nadační kapitál desetkrát vyšší než 500 000 Kč. Hlavní úkoly dozorčí rady jsou:

- kontrola působnosti správní rady,
- kontrola plnění podmínek pro poskytování nadačních příspěvků,
- upozorňování správní rady na nedostatky a vytváření návrhů na jejich odstranění,
- kontrola účetnictví,
- vyjádření k výroční zprávě,
- podávání písemné zprávy o kontrolní činnosti právní radě (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Pokud není v nadaci zřízena dozorčí rada, vykonává kontrolní činnost revizor. Funkci revizora může vykonávat i právnická osoba, jestliže je tak uvedeno v nadační listině nebo ve statutu organizace. Funkční období revizora je pětileté, jeho délka však může být v nadační listině upravena. Stejně tak může být revizor volen opakovaně, jestliže je to v souladu s nadační listinou (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Pokud nadace dosáhla účelu, pro který byla založena, je nadace zrušena a správní rada zvolí likvidátora. Nadace může být zrušena s likvidací také rozhodnutím soudu a to v případech výslovně stanovených v § 377 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Nadace se může sloučit s jinou nadací nebo nadačním fondem a dojde tak k její přeměně. Přeměna je možná také při změna právní formy z nadace na nadační fond (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

3.2.3.3 Nadační fond

Nadační fond je stejně jako nadace upravován zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Podle tohoto zákona se nadační fond zakládá k účelu užitečnému hospodářsky

nebo společensky. Název nadačního fondu musí vždy obsahovat slova nadační fond (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Nadační fond se zakládá zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti. V zákoně č. 89/2012 Sb., jsou uvedeny povinné náležitosti zakladatelského právního jednání. Nadační fond vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Majetek nadačního fondu je tvořen souborem, který tvoří vklady a dary. Tento majetek nemusí přinášet pro nadační fond trvalý výnos. Nadační fond na rozdíl od nadace nevytváří nadační jistinu ani nadační kapitál. Majetek nadačního fondu může být investován, pokud je investici možné považovat za obezřetnou (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

3.2.4 Ústav

Ústav je právnická osoba, která vzniká za účelem provozování hospodářsky nebo společensky užitečné činnosti. Výsledky této činnosti jsou přístupné každému, kdo splní předem stanovené podmínky. K plnění účelu využívá složky majetkové a osobní. Název ústavu musí vždy obsahovat slovo ústav. Ústav může jako vedlejší činnost provozovat obchodní nebo jinou činnost, pokud tím není způsobena škoda hlavní činnosti. Zisk, který by z této vedlejší činnosti plynul, musí být použit na podporu hlavní činnosti ústavu nebo k úhradě nákladů na správu ústavu (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Ústav se stejně jako nadace a nadační fond zakládá zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti. Vzniká pak zápisem do veřejného rejstříku (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Orgány ústavu musí být povinně ředitel a správní rada, fakultativním orgán je dozorčí rada. Ředitel je statutární orgán ústavu, který může mít i jiné pojmenování. Tato osoba nesmí být zároveň členem správní nebo dozorčí rady, byla-li dozorčí rada zřízena. Členy správní rady jmenuje a odvolává zakladatel ústavu, nebylo-li v zakladatelském právním jednání určeno jinak. Funkční období těchto členů je ze zákona tříleté, ale může být upraveno jinak. Správní rada volí a odvolává ředitele, schvaluje rozpočet a rozhoduje o zahájení vedlejší činnosti. Pokud je v zakladatelském právním jednání určeno, tak správní rada také vydá statut ústavu, ve kterém je upravena vnitřní organizace ústavu

a jsou zde uvedeny podrobnosti o jeho činnosti (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

3.2.5 Spolek

Spolek je právní forma neziskové organizace, která vzniká k uspokojování, případně ochraně zájmů, k jejichž naplňování byl spolek založen. Ochrana a naplňování těchto zájmů tvoří hlavní činnost spolku. Z toho vyplývá, že podnikání nebo jiná výdělečná činnost nemůže nikdy být hlavní funkcí spolku. Tyto činnosti však mohou tvořit vedlejší činnost spolku, pokud zároveň podporují hlavní činnost spolku nebo slouží k hospodárnému využití spolkového majetku (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

K založení spolku je třeba alespoň tři osob, které jsou vedeny společným zájmem a zakládají spolek za účelem naplnění tohoto zájmu. Účast ve spolku je dobrovolná a nikomu v této účasti nesmí být bráněno. Při tvorbě názvu spolku je nutné mít na paměti, že název spolku musí vždy obsahovat slovo spolek, případně zapsaný spolek, dostačující je také zkratka „z.s.“ (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Zakladatelé spolku se musí shodnout na obsahu stanov, ve kterých musí být určeny minimálně tyto náležitosti: název a sídlo spolku, účel spolku, práva a povinnosti členů spolku a statutární orgán. Stanovy mohou také založit pobočný spolek, který poté tvoří organizační jednotku spolku, případně je ve stanovách uvedeno, jakým způsobem je pobočný spolek možné založit (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Spolek vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku a návrh na zápis může být podán zakladateli spolku nebo osobou, která byla určena na ustanovující schůzi. Nedojde-li k zapsání spolku do veřejného rejstříku do 30 dnů od podání návrhu, a pokud v této lhůtě nedojde k vydání rozhodnutí o odmítnutí zápisu, spolek se považuje za zapsaný třicátým dnem od podání návrhu. Obdobný postup, včetně lhůt na zapsání spolku nebo jeho odmítnutí, se aplikuje i při vzniku pobočného spolku. Návrh na zápis pobočného spolku však v tomto případě podává přímo hlavní spolek. Dojde-li ke zrušení hlavního spolku, ruší se tím zároveň i pobočné spolky. Podmínkou je, že hlavní spolek nesmí nikdy zaniknout dříve než všechny jeho pobočné spolky (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Typickým znakem spolku je členství jeho členů. Členem spolku se může stát fyzická nebo právnická osoba, kterou zastupuje statutární orgán, neurčí-li právnická osoba jinak. Členství ve spolku vzniká přijetím člena nebo jiným způsobem, který je určen ve stanovách. O přijetí člena rozhoduje nejvyšší orgán spolku a od okamžiku, kdy je uchazeč přijat za člena spolku, je vázán stanovami spolku. Členové spolku mohou být evidováni v seznamu členů, u kterého stanovy určí, zda bude či nebude zveřejňován. Pokud chce spolek tento seznam zveřejnit, potřebuje k tomu souhlas všech členů spolku (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Členství ve spolku může zaniknout několika způsoby, na příklad vystoupením, vyloučením nebo dalšími způsoby, které jsou určeny ve stanovách spolku nebo v zákoně. K vyloučení může dojít z důvodu nezaplacení členského příspěvku, pokud došlo k závažnému porušení povinností vyplývajících z členství a člen ani po výzvě spolku nesjednal ve stanovené lhůtě nápravu. O vyloučení člena většinou rozhoduje nejvyšší orgán, nestanoví-li stanovy spolku jinak. Vyloučený člen má 15 denní lhůtu, která začíná běžet od okamžiku doručení rozhodnutí, aby písemně požádal o přezkoumání rozhodnutí. Toto přezkoumání by měla provést rozhodčí komise, není-li ve stanovách určeno jinak. Vyloučený člen má také právo obrátit se na soud ve lhůtě 30 dnů od doručení konečného rozhodnutí o vyloučení. Neučiní-li tak ve stanovené lhůtě toto právo zaniká (2012).

Orgány spolku tvoří statutární orgán, nejvyšší orgán, dalším orgánem spolku může být kontrolní komise, rozhodčí komise a další orgány určené ve stanovách. Pojmenování orgánů ve stanovách záleží na spolku, zvolený název však nesmí vzbuzovat chybný dojem o povaze orgánu (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

Spolek může být zrušen některým z následujících způsobů: rozhodnutím soudu s likvidací (na základě návrhu osoby s oprávněným zájmem), rozhodnutím soudu bez návrhu v případech stanovených zákonem, fúzí spolku (na základě smlouvy o sloučení nebo splnutí spolku) a rozdělením (smlouva o rozdělení spolku). (Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka, 2012).

3.3 Cizinecké právo

Definice cizineckého práva

„Cizinecké právo můžeme definovat jako soubor právních norem, které ukládají cizincům práva, přičemž tyto povinnosti a tato práva jsou odlišná od povinností a práv občanů dotyčného státu.“ (ČIŽINSKÝ, 2012 str. 15).

Cizinecké právo je velice široký pojem, vedle tohoto pojmu se můžeme v praxi často setkat také s pojmem migrační, imigrační či přistěhovalecké právo, právo pobytu případně pobytové právo. Ani jeden z těchto termínů však není v české právní vědě etablován (ČIŽINSKÝ, 2012).

Cizinecké právo zahrnuje například právo vstupu a pobytu cizinců na území státu, dále sem spadá nabývání a pozbývání státního občanství, které je pro postavení cizinců zásadní. Můžeme sem zařadit také azylové právo, jinak též právo uprchlické či právo mezinárodní ochrany. Uprchlické či azylové právo je také nejetablevanější v české právní vědě. Autoři publikující o tomto tématu často řeší otázku, zda lze azylové právo považovat za podmnožinu cizineckého práva, protože institut azylu vykazuje zásadní přesahy. Z praktického pohledu řadí azyl spíše pod cizinecké právo, neboť to spíše odpovídá realitě. Avšak jen menšina cizinců žijících na území České republiky nebo Evropské unie zde pobývá na základě azylových právních předpisů (ČIŽINSKÝ, 2012).

Kromě výše uvedeného se pod pojem cizinecké právo zařadí i přístup cizinců k zaměstnání nebo podnikání, přístup k sociálnímu zabezpečení a k jiným veřejným službám jako je například školství. Neopomenutelnou součástí cizineckého práva je také úprava jejich osobního stavu, tedy uzavírání manželství nebo registrovaného partnerství (ČIŽINSKÝ, 2012).

3.3.1 Migrace a integrace cizinců v České republice

V souvislosti s cizineckým právem nesmí být opomenuta migrační a integrační politika státu. Na migrační politiku může být nahlíženo jako na soubor zákonů, nařízení a praktik týkajících se pobytu mezinárodních migrantů přes státní hranice a jejich pobytu na území cílové země (DRHOBLAV, 2010).

Podle některých autorů pojem migrační politika zahrnuje několik různých politik, včetně jejich uplatnění v praxi. Jde například o imigrační/emigrační politiku regulující pohyb migrantů do země a ze země, integrační politiku podporující začleňování migrantů do společnosti nebo také vízovou politiku. Migrační politiku tvoří především Ministerstvo vnitra ČR, kde se jí zabývá obor azylové a migrační politiky. Kromě Ministerstva vnitra však do migrační politiky zasahují i ostatní ministerstva (MPSV ČR, MZV ČR) (DRHOBLAV, 2010).

Integrační politika ovlivňuje pozici imigranta v přijímající společnosti. V České republice byla původně integrační politika dáována do souvislosti především s uprchlickou problematikou. V roce 1991 přijala vláda základní principy zaměřené na integraci uprchlíků. V roce 1994 vešel do praxe zvláštní program pro uprchlíky s názvem Státní asistenční program pro integraci. Později se v rámci tohoto programu začalo nabízet také sociální a pracovní postavení a bezplatné kurzy českého jazyka. Úplně první právní dokument, který upravoval integraci migrantů v České republice, byl dokument s názvem Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky. Tento dokument vyšel v reakci na stále se zvyšující počet cizinců v České republice a měl pomoci budovat dobré vztahy mezi migranty a obyvateli České republiky. Ještě podrobněji integrační politiku upravovala Koncepce integrace cizinců na území ČR, která byla vypracovaná v roce 2000. Integrační politika se v té době zaměřovala především na to, aby legálně dlouhodobě usazení cizinci v ČR měli podobné postavení jako čeští občané a dále se soustředila na ochranu politických, ekonomických, sociálních a kulturních práv migrantů. Výše zmiňovaná Koncepce integrace cizinců na území ČR se realizovala na nelegislativní bázi. V roce 2004 došlo k přesunu odpovědnosti za koordinaci integrační politiky z MV ČR na MPSV ČR, což vedlo ke zvýšení aktivity státních orgánů v této oblasti. Předchozí Koncept integrace cizinců na území ČR byl označen za nedostačující, protože se zaměřoval pouze na práva cizinců a zcela opomíjel sociální integraci. V roce 2005 proto vznikla nová tzv. Aktualizovaná koncepce integrace. V této nové aktualizované verzi byly jasně stanoveny priority v integraci cizinců a určena specifická opatření, prostřednictvím kterých, se dosáhne vytyčených cílů. Cílovou skupinou byli migranti, kteří pobývali na území ČR legálně minimálně po dobu jednoho roku. Samotný proces integrace začal klást důraz na jednotlivce jako člena společnosti a nikoli jako příslušníka určité etnické skupiny. Na integraci se začalo nahlížet jako na obousměrný proces sjednocování obyvatelstva

a migrantů, při kterém bylo třeba vytvořit podmínky pro začlenění cizinců do majoritní společnosti a přizpůsobování migrantů (DRHOBLAV, 2010).

Hlavní prioritní oblasti integrace v Aktualizované koncepci integrace:

- znalost českého jazyka – zvýšit znalost jazyka mezi migranty a jejich dětmi, certifikované osvědčení o znalosti českého jazyka,
- ekonomická soběstačnost migrantů – podporovat zaměstnanost migrantů snižováním administrativní zátěže s tím spojené,
- orientace migrantů ve společnosti – migranti by měli mít vyšší povědomí o české společnosti, jejich institucích a hodnotách,
- vztahy migrantů s příslušníky majoritní společnosti (DRHOBLAV, 2010).

3.3.2 Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky

Jak již bylo výše zmíněno, Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky byl první ucelený dokument, který měl za cíl podpořit dobré vztahy mezi cizinci a občany České republiky. Tento dokument tvoří celkem 15 zásad, které představují základní východisko a nástroj politiky vlády pro přípravu Koncepce integrace cizinců na území České republiky. Politika vlády v oblasti integrace cizinců vychází z mezinárodních závazků České republiky, mezinárodně uznávaných principů, doporučení odborných orgánů Rady Evropy a Evropské unie. Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky zároveň svým obsahem podporují boj proti nelegální migraci.

- Zásada č. 1 – Politika vlády v oblasti integrační politiky je založena na rovných příležitostech a rovném přístupu pro legálně a dlouhodobě usazené cizince na území České republiky.
- Zásada č. 2. – Imigranti jsou pokládáni za plnohodnotné partnery, kteří jsou nezbytní při vytváření multikulturní společnosti a za obohacující a integrální součást společnosti.
- Zásada č. 3. – Vztahy mezi komunitami zahrnují, kromě jejich vztahů navzájem, také vztahy mezi domácím obyvatelstvem a imigračními komunitami.
- Zásada č. 4. - Politika vlády v oblasti integrace se zaměřuje především na vytvoření legislativně-právních podmínek a koncepce zajištění ochrany a přístupu

cizinců k základním lidským právům a svobodám, včetně politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv.

- Zásada č. 5. – Integrace je přirozený důsledek migrace. Jedná se o komplexní jev, který má své specifické podmínky a politické, náboženské, kulturní, sociální, ekonomické, psychologické aspekty.
- Zásada č. 6. – Hlavním principem politiky vlády v oblasti integrace je pozitivní přístup a přijetí odpovědnosti za vytvoření podmínek, které umožní spravedlivou participaci cizinců na společenském životě společnosti.
- Zásada č. 7. – Integrace migrantů je založena na aktivním přístupu vlády a společnosti. Tento přístup by měl směřovat k odstranění diskriminace a měl by umožnit cizincům využívat hodnot, které jsou dostupné všem obyvatelům České republiky.
- Zásada č. 8. – Součástí politiky vlády v oblasti integrace a v oblasti Koncepce je vytvoření sociálně ekonomických, organizačních a administrativních podmínek pro aktivní podporu integrace cizinců. Cizinci sami by se měli účastnit integrace i společenského života na místní úrovni, měli by mít rovný přístup a rovné příležitosti na trhu práce, ve vztahu k bydlení, ke vzdělání, sociální a zdravotní péči a k náboženství.
- Zásada č. 9. – Vláda při stanovení cílů, obsahu a koncepce politiky v oblasti integrace musí spolupracovat s věcně příslušnými národními i mezinárodními vládními, mezivládními a nevládními organizacemi, akademickými a vědeckými pracovišti a se sdružením migrantů.
- Zásada č. 10. – Příprava koncepce vlády v oblasti integrace cizinců a v oblasti Koncepce je řízena Ministerstvem vnitra a je organizována prostřednictvím příslušných resortů, orgánů státní správy a ve spolupráci s orgány územní samosprávy, nevládními organizacemi a sdruženími migrantů.
- Zásada č. 11. – V integraci cizinců mají důležitou úlohu také orgány územní samosprávy. Na jejich činnosti v této oblasti se vláda organizačně a finančně podílí.
- Zásada č. 12. – Vláda podporuje vznik, činnost a rozvoj nevládních neziskových organizací, sdružení migrantů, církevních a charitativních organizací a vytváří podmínky pro jejich aktivní účast na integraci cizinců.

- Zásada č. 13. – Vláda musí podporovat vytváření reálného mediálního obrazu o vztazích mezi komunitami.
- Zásada č. 14. – Příprava a postupné zavádění politiky vlády v oblasti integrace a v oblasti Koncepce bude probíhat v několika etapách, podle schváleného harmonogramu a to nejpozději do roku 2002.
- Zásada č. 15. – Příprava a realizace Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky bude financována ze státního rozpočtu České republiky (Vláda České republiky, (c) 2009-2012).

3.3.3 Cizinec, občan Evropské unie, rodinní příslušníci občana Evropské unie a rodinní příslušníci občanů České republiky

Pro účely této práce je nutné definovat určité pojmy, které souvisí s cizineckým právem, migrační a integrační politikou a to především pojmy jako cizinec, občan Evropské unie (dále jen EU) nebo rodinní příslušníci občana Evropské unie. Toto pojmy je nutné definovat, protože právě na ně se vztahují právní normy v oblasti cizineckého práva.

Cizinec

Cizinec je definován v § 1 cizineckého zákona jako fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, a to včetně občana Evropské unie, občana, který nemá občanství žádného státu, nebo má naopak občanství vícero cizích států. Za cizince není považována osoba, která má kromě občanství České republiky ještě občanství jiného státu (ČIŽINSKÝ, 2012).

Občan Evropské unie

Občanem Evropské unie je osoba, která má státní občanství (nejméně jednoho) členského státu EU. Občan EU může mít občanství i více států EU. Na občanství EU nemá vliv skutečnost, zda má držitel občanství EU vedle tohoto občanství ještě občanství nějakého nečlenského státu EU. Pro účely volného pobytu se však za občany EU považují i občané států tvořících Evropské hospodářské společenství a to občané Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska (ČIŽINSKÝ, 2012).

Rodinný příslušník občana Evropské unie

Rodinným příslušníkem občana Evropské unie se podle § 15b odstavce 1 Zákona o pobytu cizinců na území České republiky rozumí manžel, rodič (pokud jde o občana EU, který je mladší 21, kterého vyživuje, a se kterým žije ve společné domácnosti), dítě mladší 21 let nebo také dítě manžela občana Evropské unie, dále také nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii nebo takový příbuzný manžela občana EU. Za nezaopatřenou osobu je považován občanem Evropské unie nebo jeho manželem vyživovaný cizinec, který se nejdéle do věku 26 let soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání případně vykonávat výdělečnou činnost vlivem úrazu, nemoci nebo dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu (Zákony online, © 2005-2014).

Ustanovení tohoto zákona, které se týkají rodinného příslušníka občana EU, se vztahuje také na cizince, který doloží, že:

- je příbuzným občana EU (nevedený v odstavci 1), pokud ve státě jehož je občanem nebo v něm má dlouhodobý neb trvalý pobyt žil s občanem EU ve společné domácnosti,
- je občanem EU vyživovaný,
- pokud se o sebe z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nedokáže sám postarat bez osobní péče občana EU,
- má s občanem EU trvalý vztah obdobný vztahu rodinnému a žije s ním ve společné domácnosti (Zákony online, © 2005-2014).

Rodinný příslušník občana České republiky

Výše uvedená ustanovení Zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, která definují pojem rodinný příslušník občana EU, se ve stejném rozsahu dají aplikovat také na cizince, který je rodinným příslušníkem státního občana České republiky (Zákony online, © 2005-2014).

3.3.4 Prameny cizineckého práva

Prameny cizineckého práva jsou především právní předpisy, které se tradičně řadí do práva veřejného, zejména do práva správního. Jde především o tyto právní normy:

- zákony ČR a podzákoné předpisy,

- právo EU, a to jak zakládající smlouvy, tak i právo sekundární zahrnující nařízení a směrnice,
- mezinárodní smlouvy (multilaterální, bilaterální) (ČIŽINSKÝ, 2012).

Právní předpisy České republiky

Hlavním pramenem, ze kterého vychází cizinecké právo je Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. Tento zákon upravuje především vstup a pobyt cizinců na území ČR, dále upravuje vydávání dokladů cizincům (průkazy o povolení k pobytu, cizinecké pasy aj.). Jsou zde také zakotveny specifické povinnosti migrantů na úseku cizinecké správy, zajišťování cizinců v detenčních zařízeních, odchylky od správního řádu a od soudního řádu správního. Je zde možné najít povinnosti týkající se zdravotního pojištění cizinců a právo na účast ve veřejném zdravotním pojištění (ČIŽINSKÝ, 2012).

Dalším pramenem je zákon o azylu, který upravuje postavení žadatelů o azyl, neboli mezinárodní ochranu osob, kterým byl azyl udělen. Tento zákon zahrnuje související povinnosti žadatelů o azyl a cizincům, kterým byl udělen. Jsou zde uváděna procedurální ustanovení, odchylky od správního řádu a soudního řádu správního, nárok na veřejné zdravotní pojištění a integrační opatření (ČIŽINSKÝ, 2012).

Do pramenů cizineckého práva můžeme zařadit také zákon o státním občanství, který upravuje nabývání a pozbývání státního občanství. Způsoby, kterými se státní občanství prokazuje a procesní otázky, které souvisí s výše uvedeným. Výdělečná činnost cizinců je upravena v zákoně o zaměstnanosti a to především v §3, § 85 až §108, které se týkají povolení k zaměstnání a § 141a zahrnují sankce za nelegální práci. Zákon o státní sociální podpoře, zákon o sociálních službách, zákon o pomoci v hmotné nouzi, zákon o poskytování sociálních dávek osobám se zdravotním postižením, zákon o veřejném zdravotním pojištění, upravují sociální zabezpečení cizinců a jejich přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění. Postavení cizinců ve školském systému upravuje § 20 školského zákona a neméně důležitý je matriční zákon či zákon o registrovaném partnerství, které specifikuje povinnosti cizinců při uzavírání manželství případně registrovaného partnerství. Pokud je na práva cizinců nahlíženo z ústavně právní úrovně, pak je zde několik důležitých ustanovení Listiny základních práv a svobod. Přímo cizinců se týká především čl. 14, který cizincům zajišťuje svobodu pohybu a zásadu legality u vyhoštění,

dále čl. 26, čl. 42, dle něhož mají cizinci stejné lidská práva a základní svobody, která Listina základních lidských práv a svobod přiznává občanům (pokud nejsou přiznána výslovně občanům), posledním článkem je čl. 43 upravující právo na azyl (ČIŽINSKÝ, 2012).

Právo Evropské unie

Nařízení

Nařízení jsou z hlediska evropského práva nejdůležitější, protože jsou přímo účinná a přímo z nich vznikají cizincům práva a povinnosti. Nařízení Evropské unie, které se týkají přímo cizineckého práva, jsou:

- nařízení upravující fungování schengenského prostoru – zahrnující například zrušení kontrol na vnitřních hranicích, práva cizinců ze třetích zemí v oblasti krátkodobého pobytu,
- nařízení upravující udělování krátkodobých víz – Vízový kodex a Nařízení Rady č. 539/2001, které stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou povinni mít při překročení vnějších hranic vízum,
- nařízení upravující formu dokladů o povolení k pobytu,
- nařízení o volném pohybu pracovníků
- nařízení v oblasti evropského mezinárodního právu soukromého (ČIŽINSKÝ, 2012).

Směrnice

Méně významné než nařízení jsou evropské směrnice, které musejí být implementovány do národního práva členských států. Práva a povinnosti cizinců vznikají primárně z národního práva členského státu. Evropské směrnice týkající se cizinců jsou:

- směrnice 2004/38/ES, která realizuje volný pohyb občanů EU a jejich rodinných příslušníků,
- směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech – cizinci ze třetích zemí mají po pětiletém nepřetržitém pobytu nárok na dlouhodobý pobyt,
- směrnice o právu na sloučení rodiny
- směrnice o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří se stali obětmi obchodování s lidmi,

- návratová směrnice – upravující práva vyhošťovaných cizinců.

Z hlediska azylu a mezinárodní ochrany je důležitá přijímací směrnice, kvalifikační směrnice a procedurální směrnice (ČIŽINSKÝ, 2012).

Mezinárodní smlouvy

Dvoustranné smlouvy:

- smlouvy o bezvízovém styku – uzavřeny ještě před vstupem ČR do schengenského prostoru, a které zvýhodňují příslušníky určitých států nad rámec schengenských předpisů,
- readmisní smlouvy – jedná se o smlouvy, které se týkají předávání a přebírání osob s neoprávněným pobytem,
- smlouvy o právní pomoci ve věcech občanskoprávních – tyto smlouvy upravují určité soukromoprávní vztahy mezi příslušným cizím státem a Českou republikou (zahrnují například ustanovení, které osvobozují od povinnosti ověřovat určité veřejné listiny,
- smlouvy o sociálním zabezpečení – tyto smlouvy se týkají České republiky a určitých států, které nejsou členy EU (ČIŽINSKÝ, 2012).

Vícestranné smlouvy

Bývají děleny do kategorií podle toho, které mezinárodní organizace uzavření příslušné smlouvy zorganizovala, a které fungování smluv spravují a dohlíží na ně. Mezi zmiňované mezinárodní organizace patří především Organizace spojených národů, Rada Evropy, Mezinárodní organizace práce, Evropská unie, Haagská konference mezinárodního práva soukromého, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj a další mezinárodní organizace. Normy cizineckého práva jsou tedy v úmluvách, které se týkají určitých cizinců, ale i v úmluvách, které stanovují práva všech osob bez rozdílu (ČIŽINSKÝ, 2012).

4 Praktická část

V této kapitole budou charakterizovány dvě NNO, které působí v oblasti ochrany práv cizinců a jejich integrace do majoritní společnosti. Dále zde bude identifikován obsah služeb, které cizincům poskytují a tyto služby budou vzájemně porovnány s cílem charakterizovat nedostatky a definovat návrhy opatření.

Nejdříve zde bude vyhodnocen a graficky znázorněn vývoj počtu cizinců na území České republiky, kteří tvoří potencionální klienty zvolených organizací.

4.1 Vývoj počtu cizinců na území České republiky v letech 2008 – 2014

Vývoj počtu cizinců na území České republiky v letech 2008 – 2014 je uveden v následující tabulce č. 1. Tato tabulka zaznamenává celkový počet cizinců s povoleným pobytem na území ČR ve stanovených letech. Je zde rozlišováno pohlaví migrantů a také jaké povolení k pobytu jim bylo uděleno. Jednu kategorii tvoří trvalé povolení k pobytu trvalému a do kategorie ostatní spadají jak dlouhodobé pobyty nad 90 dní, tak krátkodobé pobyty pod 90 dní i přechodné pobyty.

Tabulka 1 - Počet cizinců na území ČR v letech 2008 - 2014

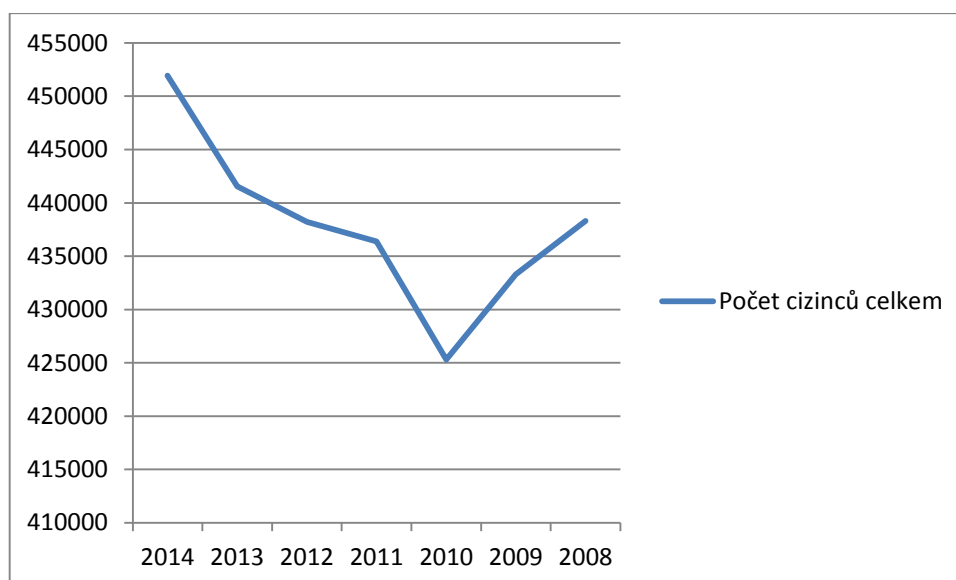
Rok	Počet cizinců			Trvalý pobyt	Ostatní typy pobytů
	Muži	Ženy	Celkem		
2014	255534	196389	451923	251342	200581
2013	249915	191621	441536	238904	202632
2012	249170	189043	438213	214027	224186
2011	250285	186104	436389	198051	238338
2010	244810	279554	425301	189962	235339
2009	254889	178416	433305	181161	252144
2008	264424	173877	438301	172927	265374

Zdroj: Vlastní zpracování dle Policie České republiky, © 2015; Ministerstvo vnitra České republiky, © 2015

Jak je z tabulky patrné, počty cizinců na území České republiky v posledních letech konstantně stoupají a úměrně k tomu roste počet udělených povolení k trvalému pobytu na území ČR. K mírnému poklesu v počtu cizinců došlo v roce 2008 a tento trend pokračoval až do roku 2010. Tento pokles je obecně přisuzován ekonomické krizi a přetrvávající recesy. Od tohoto roku je však evidován rostoucí počet.

Většinu migrantů tvoří muži, kteří každoročně přesahují počty žen migrantek. Jedinou výjimkou byl rok 2010, kdy byl zaznamenán nárůst počtu žen. Celkový počet cizinců a jeho růst a pokles je dobře patrný z následujícího grafu č. 1.

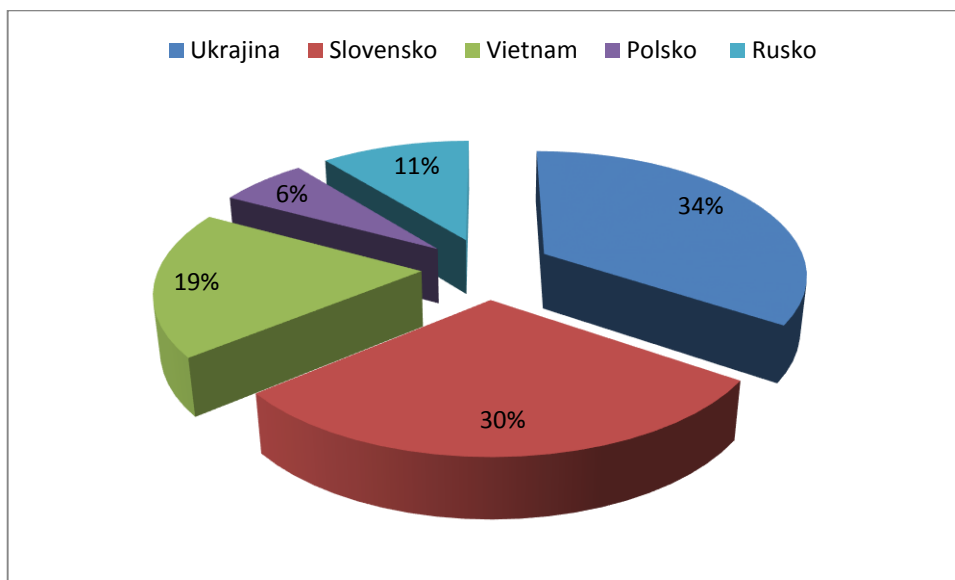
Graf 1 - Počet cizinců na území ČR v letech 2008 - 2014

Zdroj: Vlastní zpracování dle Policie České republiky, © 2015; Ministerstvo vnitra České republiky, © 2015

Státní příslušnost cizinců na území ČR je v průběhu let konstantní. Většinou se jedná o cizince z Ukrajiny, Slovenska, Ruska, Vietnamu a Polska. Podle záznamů Českého statistického úřadu bylo zastoupení státních příslušností cizinců v roce 2008 následující: občané Ukrajiny 30%, Slovenska 17%, Vietnam 14%, Rusko 6%, Polsko 5%. V roce 2009, 2010 byli zastoupené státní příslušnosti stejné. A stejně tak tomu bylo na konci roku 2013 (Český statistický úřad, 2014). Státní příslušnost cizinců na území ČR v roce 2013 zachycuje následující graf č. 2. Je zde uvedeno pět nejčastějších státních příslušností.

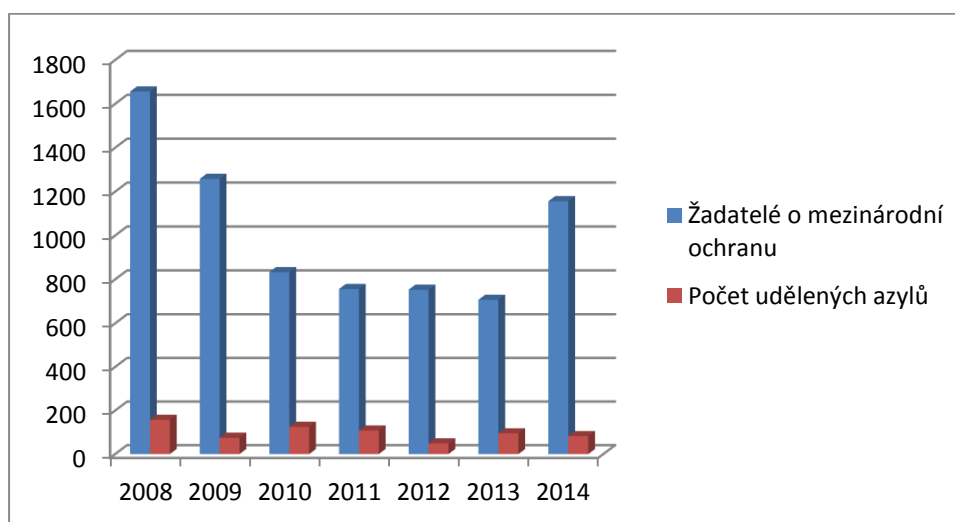
Graf 2 - Pět nejčastějších státních příslušností cizinců v ČR v roce 2013

Zdroj: Vlastní zpracování dle Český statistický úřad, 2014

Pokud je zaznamenáván vývoj počtu cizinců na území ČR nejde opomenout skupinu cizinců, kterou tvoří žadatelé o mezinárodní ochranu, tedy azylanti. Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v letech 2008 – 2014 zachycuje následující graf č. 3. Dále je zde znázorněn počet fakticky udělených azylů za dané období.

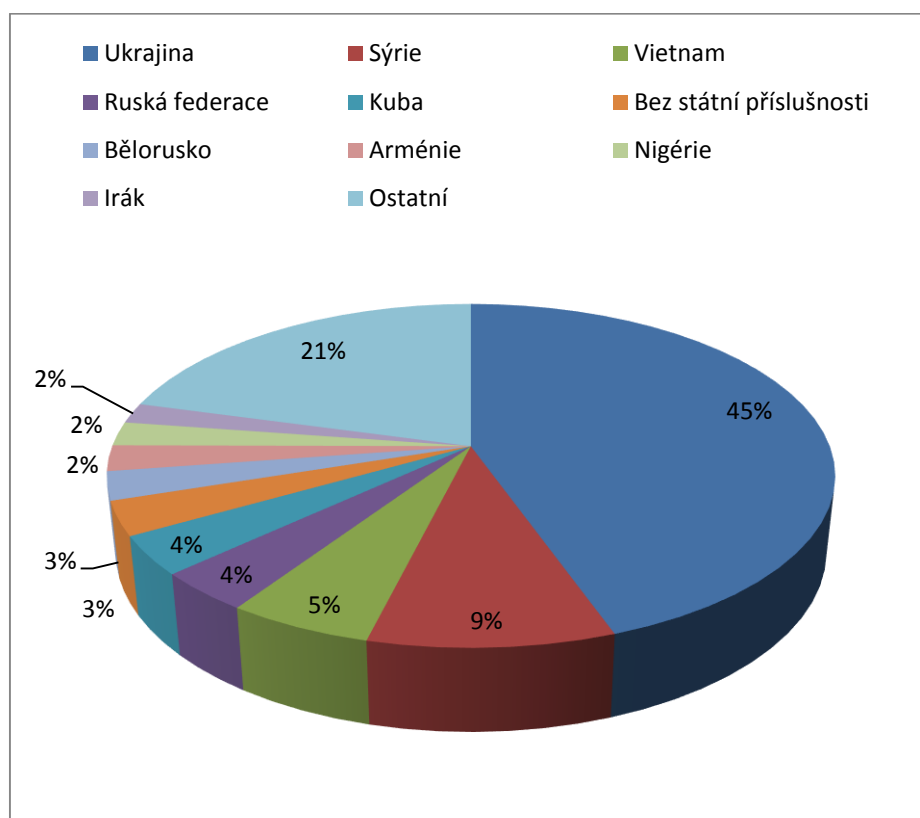
Graf 3 - Počet žadatelů o mezinárodní ochranu a počet udělených azylů v letech 2008 - 2014 v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstvo vnitra České republiky, © 2015

V roce 2014 je z grafu patrný nárůst počtů o udělení mezinárodní ochrany, kterému však neodpovídá nárůst počtu udělených azylů. Vzhledem k státní příslušnosti žadatelů, lze tento nárůst přisuzovat nestabilní politické situaci na Ukrajině a v Sýrii, neboť právě příslušníci těchto států, žádali v roce 2014 o mezinárodní ochranu nejčastěji. Státní příslušnost žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2014 je uvedena v grafu č. 4.

Graf 4 - Státní příslušnost žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2014

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstvo vnitra České republiky, © 2015

4.2 Identifikace vybraných nestátních neziskových organizací

4.2.1 Inbáze, o. s.

Inbáze původně tvořila odnož občanského sdružení Berkat, které působilo především v zahraničí, Berkat a jeho pracovníci pomáhali například v Afganistánu a Čečně. Inbáze jako jeho odnož naproti tomu působila v oblasti poradenství pro migranty zde na území České republiky, a tak došlo v roce 2005 ke vzniku komunitního centra Inbáze. Cílem Inbáze a dobrovolníků, kteří v ní působili, bylo pomáhat migrantům v integraci do majoritní společnosti. Tento cíl zůstal v obdobné formě i poté, co se Inbáze osamostatnila. Mimo jiné Inbáze poskytovala pracovní místa migrantům. Od roku 2006 docházelo k rozšiřování obsahu služeb, v roce 2007 začala Inbáze rozšiřovat své programy i do jižních Čech, konkrétně do Rakovníka, kde byl založen hospodářský dvůr. Nejvýznamnější změny se odehrály v roce 2010, kdy se Inbáze osamostatnila od občanského sdružení Berkat a vzniklo občanské sdružení Inbáze. Vnitřní struktura organizace byla tvořena sociálně právním poradenstvím pro migranty, komunitním centrem a oddělením sociálního podnikání. Mimo jiné pořádá Inbáze akce pro veřejnost, které jsou určeny migrantům i široké veřejnosti. Mezi tyto akce patří například akce s názvem Nedělní ethno oběd (kurzy vaření), Sdílím příběh (přednáškový cyklus) a mnoho dalších (Inbáze, © 2015).

V současné době má Inbáze právní formu zapsaného spolku a posláním organizace je pomáhat migrantům a jejich rodinám v životě v České republice. Inbáze tvoří partnerskou organizaci Integračního centra Praha a má 35 zaměstnanců, z nichž 15 jsou migranti. Své služby poskytuje v Komunitním centru v Legerově ulici, na pobočkách oddělení pobytu cizinců OAMP² v Praze, kde působí interkulturní pracovníci, a nově zřídila Inbáze své pobočky také v Praze v Modřanech a v Sapě (Inbáze, © 2015).

Hlavní zdroje financování Inbáze tvoří především příspěvky Městské části Praha 2, které za celý rok 2013 tvořily 6 070 000 Kč a byly využity především na provoz komunitního oddělení. Dalším významným zdrojem financování jsou pro Inbázi fondy Evropské unie, především uprchlický fond, fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí a evropský sociální fond. Celkem z těchto fondů bylo čerpáno 9 033 357 Kč. Další

² Odbor azylové a migrační politiky na Ministerstvu vnitra České republiky

zdroj financování tvoří státní dotace ministerstev a to především MV ČR, MŠMT ČR, MPSV ČR. Celková suma za rok 2013 činila 2 271 000 Kč. Dále se na financování Inbáze podíleli individuální dárci, veřejné sbírky a nejrůznější nadace (např. T-mobile, Albert). Podrobněji jsou zdroje financování uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 2 -Zdroje financování Inbáze v roce 2013

Financování Inbáze v roce 2013	
Zdroj	Částka
Evropský uprchlický fond	1 007 000 Kč
Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí	4 375 357 Kč
Státní dotace MV ČR	1 191 000 Kč
Státní dotace MPSV ČR	950 000 Kč
Magistrát hl. města Prahy	512 000 Kč
Městská část Praha 2	6 104 000 Kč
Státní dotace MŠMT ČR	130 000 Kč
Evropský sociální fond	3 651 000 Kč
Nadace Albert	38 000 Kč
Nadace T-mobile	54 000 Kč
Individuální dárci	203 000 Kč
Člověk v tísní	61 000 Kč
Vlastní činnost	2 676 000 Kč
Veřejné sbírky	218 000 Kč
Ostatní příjmy	180 000 Kč
Celkem	21 350 357 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výroční zpráva Inbáze 2013

4.2.2 Organizace pro pomoc uprchlíkům

Organizace pro pomoc uprchlíkům (dále jen OPU) je nestátní nezisková humanitární organizace, která pomáhá cizincům a uprchlíkům na území České republiky a vznikla jako občanské sdružení v roce 1991 v Praze. Původně se OPU zaměřovala na pomoc uprchlíkům, tedy lidem, kteří byli ve své vlasti pronásledováni z politických, náboženských, etnických nebo rasových důvodů. Dále OPU pomáhala lidem, kteří v České republice získali azyl a dočasnou ochranu. V současné době však poskytuje své služby všem cizincům ze třetích zemí a migrantům v nouzi (Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2015).

OPU má v současnosti právní formu spolku. Jejím cílem je pomáhat uprchlíkům a ostatním cizincům na území České republiky. Služby cizincům poskytuje nejen v Praze, ale také v Brně a Plzni. Dříve měla OPU pobočku také v Českých Budějovicích, kterou však kvůli nedostatku financí musela zrušit (Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2015).

OPU poskytuje bezplatné právní a sociální poradenství, provozuje sociální služby Dům na půl cesty a jako jediná nezisková organizace se stará o nezletilé migranty bez doprovodu rodičů. Dále se OPU snaží o prevenci diskriminace a rasismu namířeného proti cizincům, menšinám a etnikům. Tuto prevenci zajišťuje prostřednictvím vzdělávacích aktivit pro laickou i odbornou veřejnost (Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2015).

OPU pracuje s dobrovolníky a umožňuje studentům vysokých škol a vyšších odborných škol absolvovat praxi v jejich organizaci. O tuto praxi je mezi studenty velký zájem a mnohdy se nedostane na všechny zájemce.

OPU je členem Konsorcia nevládních organizací pracující s migranty v České republice, které zahájilo svou činnost v roce 2000. Toto konsorcium původně vzniklo na základě tříletého projektu, který byl financován z grantu Evropské iniciativy pro demokracii a lidská práva Evropské komise. Po skončení projektu se členské organizace rozhodli zaregistrovat konsorcium jako samostatnou právnickou osobu a pokračovala v činnosti až do roku 2009. V tomto roce došlo ke změnám stanov a konsorcium zahájilo novou etapu. OPU dříve také vydávalo čtvrtletník s názvem Hostis, který byl financován Open Society Fond³. Tento časopis obsahoval rozbor určitých okruhů uprchlického práva a informoval laickou i odbornou veřejnost o otázkách azylu a uprchlictví (Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2015).

Financování OPU je obdobné jako finanční zdroje u Inbáze. Hlavní podíl však tvoří Evropský sociální fond, dále fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí, evropský uprchlický fond a evropský návratový fond. Z fondů Evropské unie tedy bylo v roce 2013 čerpáno celkem 15 667 685 Kč.

Hned za zdroji Evropské unie následuje MPSV ČR. Na financování se podílí také městská část Praha 14 a Magistrát hlavního města Prahy, nikoliv však takovou měrou jako u Inbáze. Celkově se jedná o dotace a příspěvky pouze ve výši 435 768 Kč.

³ Nadace Open Society Fond působící v České republice již 20 let a mající za cíl rozvíjet hodnoty otevřené společnosti a demokracie v České republice

Tabulka 3- Zdroje financování OPU 2013

Financování OPU v roce 2013	
Zdroj	Částka
Evropský sociální fond	11 821 374 Kč
Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí	2 280 909 Kč
Ministerstvo práce a sociálních věcí	2 057 000 Kč
Česká rozvojová agentura	1 822 000 Kč
Evropský uprchlický fond	1 062 921 Kč
Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky	1 003 647 Kč
Evropská komise	587 317 Kč
Evropský návratový fond	502 481 Kč
Hlavní město Praha	309 000 Kč
Městská část Praha 14	126 768 Kč
Ministerstvo vnitra	76 500 Kč
Město Plzeň	63 117 Kč
Národní agentura pro evropské vzdělávací programy	20 125 Kč
Nadace O2	15 870 Kč
Vlastní činnost	304 470 Kč
Dary	844 684 Kč
Úhrady klientů	90 600 Kč
Ostatní výnosy	57 574 Kč
Celkem	23 046 357 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výroční zprávy OPU 2013

4.3 Vyhodnocení výsledků

Tato část práce bude věnována zhodnocení informací, zjištěných během výzkumu prostřednictvím polostandardizovaného rozhovoru, který proběhl ve výše zmiňovaných NNO. Další data byla získána z výročních zpráv a internetových stránek těchto organizací. Bude zde podrobně popsán obsah služeb, které Inbáze a Organizace pro pomoc uprchlíků poskytují.

4.3.1 Interpretace zjištěných informací Inbáze⁴

Ačkoliv se jedná o zapsaný spolek, nikdo ze členů Inbáze nemusí platit členské příspěvky a žádné služby nejsou zpoplatněny. Před zavedením určité služby si Inbáze vždy dělá průzkum mezi svými stávající klienty, zda by o danou službu měli zájem. Tento

⁴ Data vyhodnocovaná v této kapitole byla získána při kvalitativním rozhovoru se zástupcem organizace Inbáze o. s. a z výroční zpráva dané organizace.

průzkum má většinou podobu ankety. Služby poskytované v Inbázi lze rozdělit do čtyř základních okruhů, které tvoří poradenské a asistenční služby, komunitní aktivity, vzdělávací a osvětové programy a v neposlední řadě sociální podnikání. V rámci těchto okruhů jsou zřizované různé služby, za kterými vždy stojí konkrétní projekty, z kterých jsou vybrané služby financovány.

Poradenské a asistenční služby

Jednou ze služeb poskytovaných v tomto okruhu je právní a sociální poradenství. Právní poradenství je dle slov vedoucí sociálně právního oddělení Inbáze mezi klienty nejžádanější službou. Počet zájemců o tuto služby přesahuje kapacity, které může Inbáze nabídnout. A to i navzdory tomu, že právní služby se skutečně týkají pouze poradenství a nikoli zastupování klienta před soudem nebo správním orgánem. Toto zastoupení je možné pouze ve výjimečných případech. Dle slov vedoucí sociálně právního oddělení Inbáze, je pro neziskovou organizaci velmi obtížné zajistit finance, ze kterých by hradily platy právníků. Proto v současné době není možné kapacity rozšířit. Právní poradenství poskytované v Inbázi je primárně určeno cizincům z třetích zemí a je pro cizince poskytováno bezplatně. Má-li o toto poradenství zájem občan České republiky, musí mít vždy úzký svazek s migrantem (musí se tedy jednat na příklad o manžely, rodiče apod.). Inbáze má přitom právo sama rozhodnout, komu toto poradenství poskytne. V okamžiku zpracování práce nebyla tato služba poskytována ani občanům Evropské unie. Komu bude služba určena, závisí na tom, z kterého projektu je služba hrazena a komu má tento projekt pomáhat. Většinou toto poradenství využívají studenti a pak migranti v produktivním věku. Senioři pak představují menší část klientely požadující tuto službu.

„Náš právník je placen z Evropského integračního fondu, takže převážně poskytuje poradenství cizincům z třetích zemí.“ (Respondent č. 1)

Prostřednictvím právního poradenství zvyšuje Inbáze informovanost cizinců a poskytuje jim individuální rady. Tyto rady se týkají především otázek pobytového práva, které cizinci řeší nejčastěji.

„Primárně to právní poradenství řeší otázky ohledně pobytu, ale nejenom to. Pak právě různé dluhy, exekuce, rozvody a tak dále.... Cizinci nejčastěji řeší pobyt, nebo je na ten pobyt navázané zaměstnávání, dávky sociální podpory... Když se řeší například rozvod, nebo jakákoliv právní otázka, tak velmi často je to svázané s pobytem.“ (Respondent č. 1)

Do poradenství ohledně pobytového práva lze zařadit na příklad vyřizování žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu, víza k dlouhodobému pobytu, vyřizování žádostí o přechodný a trvalý pobyt, případně jejich prodloužení. Často se toto poradenství týká také nečinnosti správních orgánů v pobytovém řízení. Migranti většinou nevědí, jak v tomto případě postupovat. Inbáze jim tento postup sdělí a jejich žádost pak bývá většinou kladně vyřízena. Právě v této oblasti má Inbáze vysokou úspěšnost.

„Co se týče nečinnosti tak tu si myslím, že máme zpracovanou hodně dobře. Býváme úspěšní.... Klient se dozví ten správný postup, který použije...potom ten úřad jedná rychleji.“ (Respondent č. 1)

Jak však již bylo zmíněno, na povolení často navazují další právní otázky, které se mohou týkat rodinných vztahů, zaměstnávání migrantů, podnikání nebo občanskoprávních vztahů. Poradenství v oblasti podnikání však bývá poskytováno pouze na základní úrovni, kdy jsou klientům předávány pouze informace sdělující obecný postup.

Právní poradenství poskytují v Inbázi dva právníci, kteří jsou zaměstnanci komunitního centra. Dále má tato nezisková organizace smlouvu s externí právníckou firmou, která jim poskytuje poradenství v určitém rozsahu hodin. Jejich služeb využívá Inbáze především v případě sepsání složitějších odvolání, nebo je-li nezbytné zastupovat klienta před soudem nebo správním orgánem, ovšem pouze ve výjimečných případech.

Odborné sociální poradenství je další podsložkou poradenských a asistenčních služeb a spadá do něj také pracovní poradenství, konkrétně projekt na podporu pracovního poradenství. Odborné sociální poradenství je registrovaná služba, kterou financuje magistrát hlavního města Prahy. Tato služba je pak na rozdíl od právního poradenství poskytovaná také občanům Evropské unie, jejich rodinným příslušníkům, cizincům s přidělenou mezinárodní ochranou a také samozřejmě cizincům z třetích zemí.

Dle slov vedoucí sociálně právního oddělení mají občané Evropské unie o tyto služby poměrně velký zájem. Jedná se především o občany Bulharska a Rumunska, kteří přijíždějí do České republiky pracovat pro nějakou velkou korporaci. Zde v České republice jim pak nebývají vypláceny mzdy a oni se ocitají na ulici. V tomto případě dochází k využívání skutečnosti, že jako příslušníci státu Evropské unie nepotřebují žádná víza ani povolení pro příjezd a práci v České republice. Počet těchto případů v posledních letech stoupá.

Pracovní poradenství pomáhá migrantům i při hledání zaměstnání, v tomto případě nerozhoduje jaký typ pobytu migrant má a služba zahrnuje i pomoc migrantům, kteří potřebují pracovní povolení. Pracovníci Inbáze dále pomáhají například se sepsáním životopisu, případně motivačního dopisu a radí migrantům při přípravě na přijímací pohovor. Tato služba se vztahuje také na získání živnostenského listu. Klienti mohou také využít možnosti rekvalifikace, nebo možnosti získat řidičský průkaz, praxi v podniku občanského sdružení Inbáze Enthnocatering a nebo se mohou zúčastnit vzdělávacího kurzu s názvem Jak podnikat?

„Sociální poradenství má několik tváří. V zásadě ta základní věc, je takové ty dávky státní sociální podpory, bydlení, hledání škol a školek pro děti, hledání práce...“
(Respondent č. 1)

Sociální poradenství poskytuje kromě pracovního poradenství řadu dalších služeb. Cizinci tyto služby využívají především ve chvílích, kdy se dostanou do hmotné nouze a žádají o dávky státní sociální podpory, dávky pomoci v hmotné nouzi, ale také pokud mají dotazy k sociálnímu pojištění. Dále se toto poradenství týká bydlení, zdravotní péče a nostrifikace dosaženého vzdělání. V rámci sociálního poradenství nabízejí pracovníci

Inbáze také asistenci na úřadech, pomoc s vyplněním potřebných formulářů a podávání žádostí.

Asistenční služby jsou poskytovány na oddělení pobytu cizinců OAMP MV České republiky. V Praze jsou tři tyto pobočky a na každé z nich má Inbáze zřízenou kancelář. Zde mohou cizinci využít asistenčních služeb interkulturního pracovníka, který pracuje pro Inbázi. Tito interkulturní pracovníci pomáhají cizincům s vyplněním formulářů, zkontrolují cizincům požadované dokumenty, poskytují tlumočení na přepážkách oddělení pobytu cizinců a také vykonávají poradenskou činnost týkající se pobytu cizinců na území České republiky. Lze říci, že cizincům poskytují informace o správném postupu při vyřizování žádosti o povolení k příslušným pobytům na území České republiky. Interkulturní pracovníci jsou jazykově vzdělaní a tlumočení na přepážkách poskytují v několika světových jazycích (mongolština, arabština, francouzština, angličtina, ruština a vietnamština). Tato služba v minulosti dříve vůbec na pobočkách oddělení pobytu cizinců neexistovala. Začala být poskytována až po vzniku Inbáze a v současnosti je jakýmsi standardem na každém oddělení pobytu cizinců.

„Ideál by byl, kdyby třeba interkulturní pracovníci byli zaměstnanci Ministerstva vnitra. Ale zatím to tak není.“

„Tato služba vznikla z nějaké potřeby. Migranti chodili na pobočky, kdysi ještě cizinecké policie, pak se to přehouplo do Ministerstva vnitra, a úředním jazykem je čeština. Takže oni často nerozuměli, co se po nich chce...Bylo potřeba vysvětlit jim postupy a trochu víc se tomu člověku věnovat a ti úředníci toho nebyli schopni.“

„Proto vznikla poptávka po těchto službách. A asi ideální model je, že by v týmu těch úředníků byli interkulturní pracovníci, kteří by nabízeli tu asistenci z druhé strany...“
(Respondent č. 1)

Tyto služby jsou hrazeny z grantů a dotací, které každoročně vypisuje Ministerstvo vnitra. Inbáze na tuto službu každoročně vypisuje projekt, a pokud je tento projekt schválen, může Inbáze výše zmiňovanou službu poskytovat.

Pracovníci Inbáze a vedoucí poboček oddělení pobytu cizinců OAMP MV spolu vzájemně spolupracují. Scházejí se jednou za dva měsíce a vzájemně si vyměňují poznatky z praxe a návrhy na zlepšení poskytovaných služeb.

„Není to tak, že by vedoucí poboček pouze naslouchali. Oni jsou také celkem direktivní. Kladou si své vlastní požadavky.“ (Respondent č. 1)

Inbáze eviduje počet cizinců, kteří v příslušných letech využili určitou službu, což jim umožňuje zpětnou vazbu a mohou tyto data používat pro plánování budoucích projektů a zhodnocení projektů minulých. Tyto data jsou každoročně uváděna ve výročních zprávách organizace a jsou tak přístupné veřejnosti.

Tato kvantitativní data z výročních zpráv Inbáze za rok 2010, 2011, 2012, 2013 byla zachycena v následujících tabulkách a grafech.

Tabulka č. 4 - Počet cizinců využívající poradenské a asistenční služby v roce 2013

Poradenské a asistenční služby	Počet klientů
Sociálně právní poradenství	602
Pracovní poradenství	36
Asistenční služby	5328

Zdroj: Vlastní zpracování dle výroční zprávy Inbáze 2013

Tabulka č. 5 - Počet cizinců využívající poradenské a asistenční služby v roce 2012

Poradenské a asistenční služby	Počet klientů
Sociální poradenství	707
Právní poradenství	165
Psychologické poradenství	130
Asistenční služby	6456

Zdroj: Vlastní zpracování dle výroční zprávy Inbáze 2012

Tabulka č. 6 - Počet cizinců využívající poradenské a asistenční služby v roce 2011

Poradenství a asistenční služby	Počet klientů
Sociální poradenství	192
Právní poradenství	63
Psychologické poradenství	120

Zdroj: Vlastní zpracování dle výroční zprávy Inbáze 2011

Tabulka č. 7 - Počet cizinců využívající poradenské a asistenční služby v roce 2010

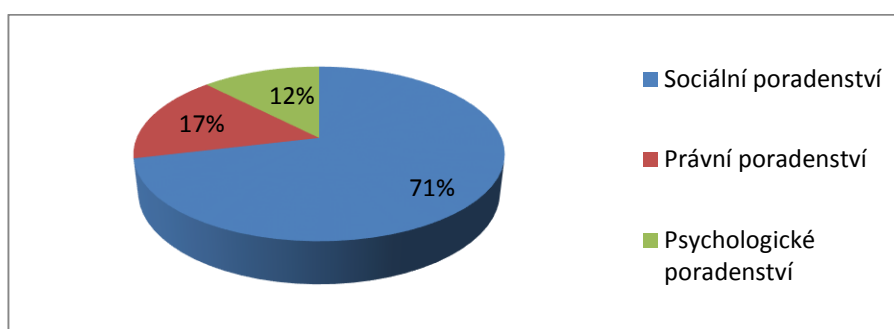
Poradenství a asistenční služby	Počet klientů
Sociální poradenství	283
Právní poradenství	65
Psychologické poradenství	49

Zdroj: Vlastní zpracování dle výroční zprávy Inbáze 2010

Jak je patrné z tabulky č. 7 a tabulky č. 6 původně měli klienti největší zájem o sociální poradenství. Přelom v počtu klientů využívající tyto služby nastal v roce 2012, kdy Inbáze začala poskytovat poradenské služby na pobočkách oddělení pobytu cizinců OMA MV ČR. Můžeme vidět, že počet klientů využívající poradenské a asistenční služby se tím zvýšil o tisíce. Také je z tabulky č. 5 patrné, že v roce 2012 postupně začal stoupat zájem klientů o právní poradenství. Dle vyjádření Inbáze je v současnosti největší zájem o právní poradenství, které je ovšem poskytováno také na pobočkách OMA MV ČR i v rámci sociálního poradenství. Vzhledem k tomu, že právo prochází všemi těmito službami, je v tabulce č. 4 vidět, že v roce 2013 už Inbáze nerozlišovala mezi sociálním a právním poradenstvím, pouze vyčlenila pracovní poradenství, na které měla v tomto roce samostatný projekt.

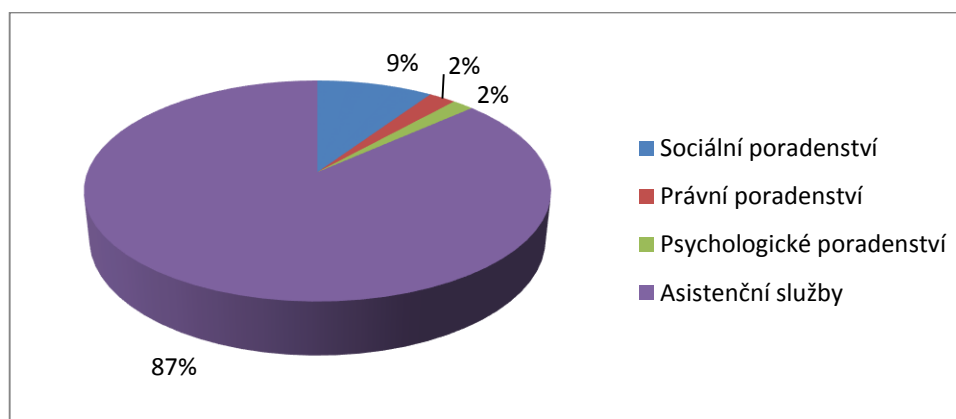
Pro lepší představu o průlomu, který poskytování asistenčních služeb na oddělení cizinců OMA MV ČR, jsou tato data zachycena v následujících grafech.

Graf 5- Počet klientů využívající poradenské a asistenční služby Inbáze v roce 2011

Zdroj: Vlastní zpracování dle výroční zprávy Inbáze 2010

Graf 6 - Počet klientů využívající poradenské a asistenční služby Inbáze v roce 2012

Zdroj: Vlastní zpracování z výroční zprávy Inbáze 2012

Komunitní aktivity

Komunitní aktivity zahrnují celou řadu projektů a také poradenství pro rodiny s dětmi. Tyto aktivity probíhají v komunitním centru Inbáze a do některých se mohou zapojit nejen migranti, ale i jejich přátelé z České republiky, případně širší veřejnost.

Jedním z projektů je projekt s názvem Mosty. Tento projekt zastřešuje 5 aktivit. První je zaměřena na zaměstnance Inbáze, kteří spolupracují s Městskou knihovnou v Reykjavíku, která realizuje řadu interkulturních programů na Islandu. Cílem toho projektu je sdílet zkušenosti a budovat spolupráci mezi organizacemi. Druhá aktivita nese název Bedýnky příběhů a mohou se jí zúčastnit jak cizinci, tak občané České republiky. Aktivita nabízí 6 tvořivých dílen pro děti od 5 do 11, které budou realizované v Ústřední městské knihovně v Praze. Děti budou kreativně ztvárňovat příběhy z cizích zemí, a to

technikami, které jsou pro danou zemi typické. Součástí dílem bude také přednáška o dané zemi a bude se zde podávat tradiční občerstvení, které vytvoří sociální podnik Inbáze Ethnocatering. Třetí aktivita nabízí kurzy vaření etnické kuchyně pro rodiny s dětmi, přičemž kurz vždy povede klient nebo zaměstnanec Inbáze, který pochází z dané země. Tento projekt je jako jediný zpoplatněn, čímž chce Inbáze zajistit jeho realizaci i v budoucnosti. Čtvrtá aktivita nese název Migrující knihobudka. Cílem této aktivity je v otevřeném workshopu, kterého se mohou opět zúčastnit migranti i Češi, přeměnit telefonní budku na knihovnu, která bude umístěna na veřejném prostranství před oddělení pobytu OAMP MV. V další fázi této aktivity má Inbáze za cíl rozšířit 7 stávajících knihoven o poličku s literaturou výhradně v cizích jazycích, kde budou umístěny mimo jiné i informační letáky pro migranty. Poslední aktivita se jmenuje Ateliér Inbáze, navazuje na průběžné aktivity Ateliéru a spočívá v zřízení stanu, ve kterém budou moci děti ve věku 4 až 11 let tvořit výrobky a budou se zde podávat informace cizincům. Tento stan, bude umístěn na veřejných prostranstvích v rámci komunitních akcí pořádaných pro veřejnost.

Dalším projektem, poskytovaným v rámci komunitních aktivit Inbáze, je program pro starší děti s názvem ClubIn. V tomto programu podnikají pracovníci Inbáze s dětmi výlety do přírod, pořádají ozdravné pobyty, poskytují poradenství při výběru vhodného kroužku nebo při výběru povolání. V rámci projektu mohou děti navštěvovat s pracovníky Inbáze nejrůznější kulturní a sportovní akce v Praze a okolí.

Inbáze provozuje také Ateliér Inbáze, který mohou navštěvovat Češi i migranti, které vede společná chuť tvořit. Jsou zde realizovány programy pro malé děti, ale i pro celé rodiny.

Komunitní aktivity Inbáze se zaměřují na spolupráci s rodinami migrantů. Je zde zajišťováno například poradenství týkající se výběru vhodné školy či školky, dále Inbáze nabízí doučování jak pro děti tak pro dospělé. Migranti mohou využít také rodinné poradenství a pomoc při výběru vhodného kroužku pro děti, případně Inbáze vypomůže s jeho financováním.

V souvislosti s komunitními aktivitami Inbáze nesmí být opomenuty ani podpůrné skupiny pro ženy migrantky a seniory s názvem Kruhy. Zajímavým faktem je, že o komunitní služby obecně mají větší zájem ženy. V minulosti byla tato podpůrná skupina poskytována i mužům, ale pro nezájem ze strany klientů byla zrušena.

„Dříve, když jsme byli zaměřeni hlavně na komunitní aktivity, tak klienty Inbáze byly především ženy...Registrovaných žen je u nás více než registrovaných mužů.....“ (Respondent č. 1)

Vzdělávací a osvětové aktivity

Jednou ze vzdělávacích a osvětových aktivit, které Inbáze realizuje, je Refufest. Jedná se o jednodenní festival, kterého se mohou zúčastnit migranti i občané České republiky, který umožňuje návštěvníkům poznat jiné kultury, prostřednictvím hudby, tance nebo divadla. Tento festival má být jakousi oslavou různorodosti společnosti.

Inbáze pořádá také nejrůznější přednášky a kurzy vaření. Tyto aktivity se prolínají také s kulturními aktivitami.

Inbáze dále realizuje projekt s názvem „Formování profese sociokulturní mediátor – inspirace portugalským modelem“. Tento projekt má za cíl etablovat profesi sociokulturních mediátorů v České republice. Jak již název projektu napovídá, hlavním partnerem je Portugalsko, které etablovalo tuto profesi již v roce 2004.

Dříve Inbáze organizovala také kurzy českého jazyka. Později však tuto službu začalo nabízet nově vzniklé Integrační centrum Praha a Inbáze byla nucena tuto službu, kvůli nenaplnění kapacit, zrušit.

„Když se otevřelo Integrační centrum Praha, které začalo poskytovat kurzy češtiny ve velkém, tak vlastně tahle služba u nás zanikla.“ (Respondent č. 1)

Sociální podnikání

Inbáze provozuje podnik s názvem Ethnocatering, který zajišťuje profesionální cateringové služby. Jsou zde prodávány tradiční pokrmy z nejrůznějších zemí. Tento projekt je zaštitěn sociálním podnikáním, v jehož rámci Inbáze zaměstnává ženy migrantky. Zaměstnankyně si zde mohou zvyšovat svoji kvalifikaci a dále se pracovníě rozvíjet. Projekt vychází z toho, že ženy migrantky jsou na trhu práce znevýhodněny, a proto jim Inbáze nabízí touto formou pomoc. Zisk, který je touto formou získán slouží k rozvoji Komunitního centra Inbáze a jejích služeb.

4.3.2 Interpretace zjištěných výsledků OPU⁵

Organizace pro pomoc uprchlíkům je nestátní nezisková organizace, jejímž posláním je pomáhat uprchlíkům a cizincům z třetích zemí. Tento cíl OPU realizuje poskytováním řady služeb, které můžeme rozdělit do tří základních okruhů. První okruh tvoří poradenství a asistence, druhý vzdělávací aktivity a poslední projekty v zahraničí. Poslední okruh, tedy projekty v zahraničí, nebude v této práci podrobně rozebírán, protože práce je zaměřena na pomoc cizincům zde v České republice. Všechny tyto služby jsou poskytovány bezplatně. OPU si na rozdíl od Inbáze nevede evidenci o počtu klientů, kteří v průběhu let využili dané služby, a proto nebude možné informace získané polostandardizovaným rozhovorem, doplnit o kvantitativní data.

Poradenství a asistence

Široký pojem poradenství zahrnuje v případě OPU právní a sociální poradenství, které mohou využívat cizinci, bez ohledu na to, jaký typ pobytu mají. Služby však primárně nejsou určeny občanů členských zemí Evropské unie. Výjimku opět tvoří Rumuni a Bulhaři, na které je naspaný projekt, v rámci kterého může OPS dostat gran.

Sociální poradenství je služba poskytovaná přímo v kancelářích OPU nebo zařízeních pro uprchlíky. Ve výjimečných případech, například je-li klient senior, který se nemůže dopravit do kanceláře OPU, je mu poradenství poskytnuto v jeho místě bydliště.

„Jezdíme za klienty po celé České republice. Ale nejezdíme za každým klientem. Máme skupinu klientů, kteří jsou staří a nejsou schopni se integrovat. Těmto klientům poskytujeme poradenství u nich doma a staráme se o to, aby dostali svoje dávky...“ (Respondent č. 2)

Klient může zažádat také o doprovod na při jednání na úřadech. V rámci tohoto poradenství poskytují pracovní OPU svým klientům široký obsah služeb. Lze říci, že pomáhají migrantům řešit nejrůznější životní situace. Jedna oblast sociálního poradenství je směřovaná na zaměstnávání migrantů. Klientům se dostane pomoci při hledání zaměstnání, zpracování životopisu a získají informace o tom, jaké doklady jsou nutné pro

⁵ Data vyhodnocovaná v této kapitole byla získána při rozhovoru se zástupcem neziskové organizace OPU o. s., a z výročních zprávy dané organizace za rok 2013

práci v České republice. Další oblast sociálních služeb tvoří poradenství v oblasti sociálního zabezpečení, kterou využívají především klienti nárokující si dávky státní sociální podpory případně dávky v hmotné nouzi. V oblasti vzdělávání mohou klienti využít pomoci při nostrifikaci vzdělání, při výběru vhodné školy nebo školy a zápisu do ní. Sociální poradenství se samozřejmě vztahuje také na služby týkající se rodinných událostí, například rozvodů, úmrtí nebo narození dítěte.

„Cizincům poskytujeme celou agenturu sociálních služeb, které souvisí s různými životními situacemi – narození, práce, vzdělání, svatby, pracovní smlouvy, ubytování, hledání práce...všechno.“ (Respondent č. 2)

V rámci sociálních služeb je v OPU realizován také projekt s názvem Dům na půl cesty. Tento projekt má podporovat mladé uprchlíky, poskytuje jim přechodné ubytování, většinou po dobu 12 měsíců. Migranti si zde osvojují sociální dovednosti, je jim poskytováno sociální a právní poradenství, pracovníci OPU jim pomáhají s hledáním zaměstnání a vhodného bydlení.

Právní poradenství se většinou týká pobytů, tedy řízení o povolení k pobytu, včetně pomoci při sepsání odvolání nebo podmětů na nečinnost orgánů správního řízení. Většina klientů, kteří v OPU vyhledávají právní poradenství, potřebují pomoc právě v této problematice. Pod právní poradenství také spadá právní ochrana na trhu práce. Klientům OPU je tedy poskytováno právní poradenství při veškerých problémech se zaměstnavatelem. Ať už se jedná o pracovní smlouvy, nezákonného propuštění z práce, nevyplácení mzdy a obecně diskriminace cizinců. OPU v souvislosti s touto problematikou realizuje od roku 2014 projekt s názvem „Za posílení práv migrantů při práci“. Tento projekt je zaměřen na výše zmíněnou problematiku včetně nelegálního zaměstnávání a vykořisťování cizinců. Zajímavostí je, že projekt se vztahuje i na cizince bez pobytového oprávnění. Mimo jiné je cílem projektu systémová změna, které chce OPU dosáhnout cíleným vedením případů.

Další problematikou, kterou se právní poradenství zabývá, jsou žádosti o mezinárodní ochranu a azylanti. Právníci OPU provázejí klienty celým procesem vyřízení žádosti, a to včetně odvolání u soudů. Jedinou výjimkou, při které nemohou právníci OPU klienta zastupovat, je jednání u Nejvyššího správního soudu, kdy musí být

klient zastupován advokátem. Pro tento případ spolupracuje OPU s několika advokátními kancelářemi, které se zastupování klienta ujmou. Tohoto advokáta už si však klient musí uhradit, případně může zažádat, aby mu byl advokát bezplatně přidělen. Tato služba je kromě kanceláří OPU poskytovaná také v azylových zařízeních a střediscích na Ruzyni, Kostelci a Havířově. Je-li klientovi následně udělen azyl, může využít řadu již zmiňovaných sociálních služeb, které mu pomohou integrovat se do majoritní společnosti.

V roce 2013 začala OPU poskytovat bezplatné právní poradenství také cizincům, kteří byli zbaveni svobody a jsou drženi v zařízeních pro zajišťování cizinců. Zde jsou pro právní služby pro cizince často nedostupné.

„Vyjíždíme do detenčního centra – zařízení pro zajištění cizinců. Každý pondělí, někdy i dva dny v týdnu.“ (Respondent č. 2)

Ve stejném roce oslavila školská zařízení, kde probíhá výkon ústavní výchovy a nabídla zde bezplatné právní a sociální poradenství nezletilým migrantům bez doprovodu. V rámci této problematiky se OPU zaměřilo také na přípravu konceptu umístění těchto dětí do pěstounské péče.

Poslední poradenství, které je v OPU poskytováno, je odborné psychologické poradenství. V OPU není žádný psycholog, ani psychiatr zaměstnán, a proto se toto poradenství řeší přes externí psychology, se kterými OPU spolupracuje.

Vzdělávací aktivity

Vzdělávací aktivity, které probíhají v OPU lze rozdělit do tří úrovní. Na první úrovni probíhají vzdělávací aktivity v rámci jednotlivých projektů. Klienti tak mohou využít různých rekvalifikačních kurzů, kurzů českého jazyka, výuka práce na počítači. Služba zahrnuje také nostrifikaci diplomů, aprobační zkoušky. Dalším projektem, který je na této úrovni vzdělávacích aktivit realizován, je „Začátek ve svém“. Tento projekt byl realizován již v minulých letech a v roce 2013 jeho realizace pokračovala. Projekt je zaměřen na ženy migrantky z třetích zemí a cílem bylo podpořit tyto migrantky v zahájení a rozvoji nějaké samostatně výdělečné činnosti. Účastnice kurzu se zúčastnily řady kurzů a přednášek, plnily zadané úkoly a postupně vypracovávaly vlastní podnikatelský plán. Projekt byl doplněn soutěží o nejlepší podnikatelský plán. Na konci projektu bylo

účastnicím nabídnuto poradenství job koučů, kteří jim poskytovali poradenství v začátcích jejich podnikání. Výsledkem projektu bylo 11 migrantek, které začaly podnikat a ve svých podnicích vytvořily nové pracovní místa nejen pro další migranty, ale i pro občany České republiky.

Obdobný podnikatelský kurz poskytla OPU Barmuskému centru Praha. Klienti se zde stejně jako migrantky dozvěděli základní informace o podnikání v České republice, legislativě a pracovníci OPU jim poskytli pomoc také při vyřízení živnostenských listů.

Další úroveň vzdělávacích aktivit je cílena na veřejnost, konkrétněji na základní a střední školy, a týká se multikulturální výchovy. V minulosti byl realizován projekt, v jehož rámci OPU vytvořila metodologii multikulturální výchovy na základních školách. Na tomto projektu OPU spolupracovalo s Ministerstvem školství, tělovýchovy a mládeže. Projekty v této úrovni jsou cíleny také na učitele. OPU má od MŠMT udělenou akreditaci vzdělávací instituce. Díky tomu může nabídnout učitelům na druhém stupni základních škol a učitelům na gymnáziích kurz v rámci dalšího vzdělávání pedagogů. Po absolvování kurzu budou mít pedagogové osvojené znalosti z oblasti migrace do České republiky, ochrany a respektování lidských práv a budou mít informace o současných fenoménech v migraci.

Na základních školách pak probíhají přednášky s názvem Dílna o zemi původu. V rámci těchto přednášek se žáci dozvědí informace o vybrané zemi původu určitého migranta, situaci migrantů, kteří z této země pocházejí. Seznámí se s tradicemi a kulturou dané země. Dalším projektem realizovaným na základních školách je tzv. Multikulturální den. Během tohoto projektu se děti seznámí s vybranými zeměmi a jejich zvyky, budou mít možnost ochutnat tradiční jídla a tvořit v dílnách. Tyto projekty mají za cíl bojovat s předsudky v oblasti migrace, se stereotypy a mají podporovat multikulturální společnost a přejetí migrantů ve společnosti.

„Máme také projekty pro děti. To znamená, že jezdíme do škol, kde máme čtyř hodinovou přednášku na téma multikulturální výchova, anebo lidská práva...Nebo školy navštěvujeme s cizincem, který dětem představí svojí zemi a svojí zkušenost s integrací v České republice. Snažíme se o interaktivní vzdělávání.“ (Respondent č. 2)

Třetí úroveň vzdělávacích aktivit je zaměřená na vzdělávání zaměstnanců OPU. Vzhledem k tomu, že OPU poskytuje sociální služby a v rámci standardu těchto služeb mají povinné vzdělávání.

4.3.3 Porovnání výsledků

V této podkapitole budou porovnány služby poskytované ve vybraných organizacích. Nejdříve bude srovnáno komu a za jakých podmínek jsou služby poskytovány, dále bude porovnán obsah jednotlivých služeb, které poskytují obě neziskové organizace a jako poslední bude uvedeno, v jakých službách se organizace liší.

Klienti vybraných neziskových organizací

Obě neziskové organizace mají stejné poslání, kterým je poskytovat pomoc migrantům na území České republiky. Cesty, kterými těchto cílů dosahují, se v mnohém shodují. Obě neziskové organizace poskytují služby primárně cizincům z třetích zemí, případně žadatelům o mezinárodní ochranu. Samozřejmě záleží na projektu, který realizují, a ve kterém je přesně uvedeno, na koho je daná služba cílena. V současné době však ani jedna organizace nerealizuje žádný projekt, který by byl primárně určen pro občany Evropské unie.

V neziskové organizaci Inbáze mohou cizinci z Evropské unie využít na příklad sociálního poradenství, které je ovšem paralelně poskytováno i cizincům z třetích zemí. Obě neziskové organizace však přiznávají, že existuje určitý projekt v rámci, kterého by mohly využít finance na pomoc občanům Bulharska nebo Rumunska.

Klientelou neziskové organizace OPU jsou, kromě cizinců z třetích zemí, především žadatelé o mezinárodní ochranu, pro které má nezisková organizace řadu služeb.

Shodné služby ve vybraných neziskových organizacích

Obě zkoumané neziskové organizace poskytují poradenství a asistenční služby v rámci různých projektů. Obsah služeb je velmi podobný. Poskytované poradenství v obou případech zahrnuje sociální, právní, psychologické a pracovní poradenství. Dle obou neziskových organizací je právě o poradenství největší zájem a to především o poradenství právní. V oblasti právního poradenství je v obou neziskových organizacích

nejvíce diskutovaným problémem právě pobytové právo. Klientům často nejsou jasné postupy ve správním řízení o povolení k vybraným typům pobytů, nejsou schopni podat odvolání a mnohdy je pro ně problém vyplnit správně žádost a potřebné dokumenty. Další často využívaná služba je poradenství v oblasti pracovního práva. Klienti, kteří neovládají český jazyk a neorientují se v legislativě, se mohou snadno stát obětí vykořisťování nebo diskriminace, proto je logické, že v této oblasti potřebují poradit. Organizace OPU navíc poskytuje poradenství i v detenčních zařízeních pro cizince, uprchlických zařízeních a mohou zastupovat cizince i před soudem. Naopak právníci Inbáze poskytují pouze poradenství a klienty, kteří žádají o mezinárodní ochranu, většinou předávají do péče právě OPU.

Také v oblasti sociálních služeb je obsah těchto služeb podobný. Obě neziskové organizace poskytují cizincům poradenství v oblasti vzdělání, sociálních dávek, uzavírání sňatků, a zaměstnání.

Obě neziskové organizace dále poskytují asistenční služby. Na příklad prostřednictvím poradenství a tlumočení na úřadech. V tomto případě má trochu širší obsah služeb Inbáze, která poskytuje poradenství a asistenci přímo na pobočce oddělení pobytu cizincům OMAP MV ČR, což je nespornou výhodou. Právě tuto službu využívá v Inbázi nejvíce klientů, v roce 2012 dosáhl počet klientů, kteří se na pobočku Inbáze obrátili, počtu 5338 klientů.

Posledním společným okruhem služeb jsou vzdělávací aktivity. Inbázi i OPU svým klientům poskytují možnost různých rekvalifikačních kurzů, aby své klienty co nejvíce integrovali do majoritní společnosti. Stejně tak se obě organizace věnují vzdělávání vlastních pracovníků, například Inbáze umožňuje etablování profese interkulturního pracovníka. Dále se obě organizace věnují také vzdělávání veřejnosti, i když odlišnými způsoby. Inbáze prostřednictvím svého komunitního centra pořádá řadu projektů, kterých se může zúčastnit i široká veřejnost, dochází zde k setkávání občanů České republiky s migranty, čímž Inbáze bojuje proti předsudkům a stereotypům většinové společnosti. OPU se naopak zaměřuje na vzdělávání dětí v základních školách, pro které připravuje přednášky a kurzy s různými tématy. Sleduje přitom stejný cíl jako Inbáze.

Rozdílné služby vybraných neziskových organizací

Rozdíl ve službách je patrný především u komunitních aktivit. Ty jsou poskytovány pouze neziskovou organizací Inbáze. Vychází to už ze samotného názvu této organizace. V Inbázi probíhá řada projektů, které jsou zaměřeny na setkávání nejen migrantů mezi sebou, ale i migrantů a občanů České republiky. Je zde mnoho skupin, do kterých se sdružují migranti různého věku i národnosti, příkladem může být skupina Babí léto, kterou navštěvují především seniorky, skupiny pro maminky s dětmi, aktivity pro menší děti a aktivity ClubIn pro starší děti. Dle informací získaných v Inbázi mají o tyto komunitní služby zájem převážně ženy. Ačkoliv byla jedna podpůrná skupina zřízena i pro muže, pro nezájem musela být nakonec zrušena.

Další služba, která je poskytována pouze v Inbázi je sociální podnikání Ethnocatering. Jedná se o podnik, který Inbáze zřídila, a který zajišťuje profesionální cateringové služby. V tomto podniku jsou zaměstnány výhradně migrantky, které mají obecně ztížené podmínky na pracovním trhu. Zisk, který tento podnik vytvoří, slouží k podporování hlavní činnosti této organizace.

4.3.4 Návrhy a doporučení

Na základě zjištěných informací týkajících se poskytovaných služeb ve vybraných neziskových organizací byly zjištěny určité nedostatky, které budou v této kapitole charakterizovány, a bude zde vytvořen návrh řešení těchto nedostatků.

Největším nedostatkem je fakt, že si OPU nevede evidenci o počtu registrovaných cizinců, kteří využívají dané služby. OPU vede a reportuje pouze projektové statistiky, které udávají, pro kolik klientů byl projekt vytvořen. Tyto statistiky však nejsou nějak centrálně zpracovány podle let, ve kterých byl projekt realizován nebo podle obsahu služeb, které byly v rámci tohoto projektu poskytovány. Dle slov zástupkyně OPU nemá nezisková organizace v současnosti volné pracovní kapacity, které by takovou evidenci vytvořily. Vzhledem k tomu je obtížné zhodnotit vývoj počtu klientů v průběhu let a zhodnotit zájem ze strany klientů o konkrétní služby, tedy četnost využití těchto služeb. Nelze ani říci zda jsou kapacity jednotlivých služeb dostatečné nebo případně nenaplněné. Je také obtížné rozhodnout o tom, zda má být určitá služba poskytována i v budoucnosti, nebo má-li být zrušena, protože její poskytování je neefektivní.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem by bylo v zájmu OPU takovouto evidenci vést. Nemá-li organizace OPU v současnosti volné pracovní kapacity, které by tento problém mohly vyřešit, mohla by využít spolupráci s dobrovolníky, kteří by mohli tuto evidenci a statistiky zpracovat na základě projektových statistik, které OPU vede. Další řešením by bylo zapojení studentů vysokých a vyšších odborných škol, kteří vykonávají v OPU praxi během studia. Ať už by bylo využito dobrovolníků nebo studentů, řešení by sebou neneslo žádné finanční náklady ani by nezatěžovalo zaměstnance OPU, kteří jsou velmi vytíženi.

Dalším problémem, který byl zjištěn během případové studie, byla nedostatečná kapacita v rámci právního poradenství v Inbázi. Organizace nemůže počet právníků navýšit, protože finance na platy právníků se dle slov vedoucí sociálně právního oddělení Inbáze shánějí obzvláště obtížně. Možností jak tento problém vyřešit by bylo oslovení nějaké advokátní kanceláře, s žádostí o sponzorování organizace prostřednictvím bezplatného právní poradenství pro klienty. Pro sponzora by spolupráce byla lákavá, pokud by ji mohl využít v rámci sebepropagace a vztahů s veřejností. Advokátní kancelář by mohla při svých marketingových a reklamních strategiích zdůrazňovat fakt, že sponzoruje tuto organizaci a zlepšit si tím renomé. Právní poradenství by pak bylo poskytováno v rámci firemního dárcovství, konkrétněji v rámci dobrovolnictví zaměstnanců, kteří by ve stanovené dny nebo hodiny pracovali pro Inbázi a poskytovali by vlastní práci, dovednosti a znalosti ve prospěch organizace a jejích klientů.

5 Závěr

Cílem teoretické části této práce bylo charakterizovat neziskový sektor z hlediska členění národního hospodářství. Bylo zde uvedeno několik definic neziskového sektoru a typologie neziskových organizací, které v tomto sektoru působí.

Vzhledem k tomu, že práce se zaměřuje především na nestátní neziskové organizace, byla nastudována a zpracována podrobná právní úprava těchto organizací, a to především v souvislosti s novou právní úpravou. 1. 1. 2014 nabyt účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nově upravuje řadu NNO, například spolky, nadace, fundace a ústavy. Některé stávající organizace musely na tuto právní úpravu reagovat změnou právní formy organizace a také změnou svých stanov a dalších náležitostí.

Tato práce se zabývá organizacemi působícími v oblasti ochrany práv a integrace cizinců, a proto bylo v teoretické části definováno cizinecké právo a jeho prameny s důrazem na integraci cizinců.

Vypracováním praktické části práce byly naplněny stanovené cíle této části. Hlavním cílem bylo identifikovat a porovnat služby poskytované ve dvou NNO, a to v Inbázi a OPU, dále na základě zjištěných informací charakterizovat nedostatky v poskytovaných službách a navrhnou jejich řešení.

Obě neziskové organizace mají stejný cíl, a to pomáhat migrantům na území České republiky. Tohoto cíle dosahují poskytováním širokého spektra služeb. Během výzkumu bylo zjištěno, že Inbáze i OPU, mají řadu shodných služeb. Mezi tyto služby patří právní poradenství, sociální poradenství, psychologické poradenství a asistenční služby. Obsah těchto služeb je téměř stejný. Výjimku tvoří právní poradenství, v rámci kterého Inbáze standardně neposkytuje zastupování klienta před soudem, zatímco OPU klienta před soudem zastoupí, až na jednání před Nejvyšším správním soudem. OPU také poskytuje právní poradenství v detenčních zařízeních pro cizince a vyjíždí za klienty, kteří nejsou schopni se dostavit do sídla organizace. Inbáze má oproti OPU širší rozsah asistenčních služeb, které jsou poskytovány i na pobočkách OAMP MV ČR.

Další služby, které poskytují obě neziskové organizace, jsou vzdělávací aktivity, které jsou zaměřené na vzdělávání cizinců, veřejnosti a zaměstnanců organizací. Rozdíl byl zaznamenán u komunitních aktivit, které poskytuje pouze Inbáze. Jedná se o volnočasové aktivity pro migranty, ale také pro občany České republiky, kteří chtějí poznávat cizí kultury a participovat se na integraci cizinců do majoritní společnosti.

Obě neziskové organizace své služby poskytují především cizincům ze třetích zemí, případně žadatelům o mezinárodní ochranu.

Na základě provedeného výzkumu bylo zjištěno, že největší zájem mají klienti obou neziskových organizací o právní poradenství a asistenční služby, a to především v oblasti pobytového práva.

Dalším výsledkem, který výzkum přinesl, bylo zjištění určitých nedostatků v obou organizacích. Inbáze se potýká s problémem, kdy počet zájemců o právní poradenství přesahuje kapacity, které může svým klientům Inbáze nabídnout. Rozšířit tuto službu a její kapacity však není možné, protože na projekty, ze kterých se hradí právníci, se finance získávají velice obtížně. Proto bylo Inbázi navrženo, aby oslovila nějakou advokátní kancelář, která by v rámci firemního dárcovství poskytla v určité dny své pracovníky Inbázi. Pracovníci advokátní kanceláře by zde pracovali ve veřejném zájmu a ve prospěch organizace i jejích klientů. Výměnou za to, by advokátní kancelář mohla spolupraci s Inbází využít k sebepropagaci při marketingových a reklamních strategiích.

Dále bylo při výzkumu zjištěno, že nezisková organizace OPU si nevede evidenci počtu klientů, ani záznamy o četnosti využití určitých služeb. Vzhledem k tomu není možné kvantitativně vyhodnotit vývoj počtu klientů v určitých letech, případně jejich zájem nebo nezájem o nabízené služby. Organizace tak nemůže zpětně zhodnotit efektivitu poskytované služby. Proto bylo této organizaci doporučeno, aby zapojila dobrovolníky pracující v dané organizaci, a vytvořila evidenci klientů, díky které by bylo možné identifikovat, o které služby mají klienti největší zájem a případně zajistit poskytování těchto služeb do budoucna. Pokud by z nějakého důvodu nebylo možno zapojit dobrovolníky, OPU může využít pro vytvoření evidence studenty vysokých a vyšších odborných škol, kteří vykonávají v OPU praxi. Dle vyjádření této organizace, je zájem studentů o praxi tak velký, že mnohdy nejsou schopni umožnit vykonání praxe všem zájemcům.

Dílčím cílem praktické části bylo vyhodnotit na základě sekundárních dat vývoj počtu cizinců na území České republiky v letech 2008-2014. Z výše uvedeného bylo zjištěno, že počet cizinců na území České republiky od roku 2010 roste. Na konci roku 2014 bylo na území České republiky evidováno 451 923 cizinců. Pokud bude stávající trend růstu počtu cizinců za území ČR pokračovat, bude potřeba integrovat stále větší množství cizinců. V případě, že se této role neujme stát, bude nutné, aby se stále více

angažovaly organizace nestátního neziskového sektoru. Rostoucí počty klientů vybraných neziskových organizací už nyní dokazují, jak významnou úlohu tyto organizace při integraci cizinců zastávají.

6 Použité zdroje

Odborná literatura:

BAČUVČÍK, Radim. *Marketing neziskových organizací*. 1. vyd. Zlín: Radim Bačuvčík - VeRBuM, 2011, 190 s. ISBN 9788087500019.

ČEPELKA, Oldřich. *Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie*. Vyd. 1. Liberec: Omega, 2003, 135 s. ISBN 80-902376-3-0.

ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde, 2012, 373 s. ISBN 9788072018871.

DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 66. ISBN 9788074190391.

REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010, 188 s. ISBN 9788086929545.

SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 372 s. ISBN 9788073676810.

STEJSKAL, Jan, Helena KUVÍKOVÁ a Kateřina MAŽÁTKOVÁ. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky: se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 169 s. ISBN 9788073579739.

ŠKARABELOVÁ, Simona. *Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, 52 s. ISBN 8023940570.

Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka 26. 3. 2012. Ostrava: Sagit, 2012, 320 s. ÚZ, č. 900. ISBN 9788072089208.

Internetové zdroje:

Cizinci s povoleným pobytem. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2015 [cit. 3. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>

Mezinárodní ochrana. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2015 [cit. 3. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-253352.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

O nás. *Inbáze* [online]. © 2015 [cit. 14. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.inbaze.cz/o-nas/historie/>

O nás. *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. 15. 1. 2015 [cit. 19. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.opu.cz/cz/o-nas/>

Předpis č. 68/2013 Sb. *Zákony pro lidi.cz* [online]. © 2010-2015 [cit. 2. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-68>

Služba cizinecké policie: Statistiky. *Policie České republiky* [online]. © 2015 [cit. 1. 8. 2015]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statistiky-885151.aspx>

Usnesení vlády České republiky č. 689. *Vláda České republiky* [online]. (c) 2009-2012 [cit. 8. 8. 2014]. Dostupné z: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0665259AEE14CA4C12571B6006D8A70

Veřejná databáze. *Český statistický úřad* [online]. 3. 12. 2014 [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=OBY5092PU_OK&&kapitolatola_id=743

Zákon č. 248/1995 Sb. *Právní předpisy ČR* [online]. (c) 2003 - 2012 [cit. 28. 3. 2014]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/248-95.htm>

Zákon o pobytu cizinců na území České republiky (zákon č. 326/1999 Sb.). *Zákony online* [online]. © 2005-2014 [cit. 15. 9 2014]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s9&q9=all>

Výroční zprávy:

Výroční zpráva Inbáze 2013

Výroční zpráva Inbáze 2012

Výroční zpráva Inbáze 2011

Výroční zpráva Inbáze 2010

Výroční zpráva OPU 2013

Seznam tabulek:

Tabulka 1 - Počet cizinců na území ČR v letech 2008 - 2014.....	38
Tabulka 2 -Zdroje financování Ingáže v roce 2013	43
Tabulka 3- Zdroje financování OPU 2013	45
Tabulka 4 - Počet cizinců využívající poradenské a asistenční služby v roce 2013.....	50
Tabulka 5 - Počet cizinců využívající poradenské a asistenční služby v roce 2012.....	50
Tabulka 6 - Počet cizinců využívající poradenské a asistenční služby v roce 2011.....	51
Tabulka 7 - Počet cizinců využívající poradenské a asistenční služby v roce 2010.....	51

Seznam grafů:

Graf 1 - Počet cizinců na území ČR v letech 2008 - 2014.....	39
Graf 2 - Pět nejčastějších státních příslušností cizinců v ČR v roce 2013.....	40
Graf 3 - Počet žadatelů o mezinárodní ochranu a počet udělených azylů v letech 2008 - 2014 v ČR.....	40
Graf 4 - Státní příslušnost žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2014.....	41
Graf 5- Počet klientů využívající poradenské a asistenční služby Inbáze v roce 2011	52
Graf 6 - Počet klientů využívající poradenské a asistenční služby Inbáze v roce 2012	52

7 Přílohy

Příloha č. 1: Okruhy otázek pro respondenty z vybraných NNO

1. Jaké služby Vaše nezisková organizace nabízí cizincům (obsah těchto služeb)?
2. Je poskytování Vašich služeb klientům něčím podmíněno? (kritéria pro poskytování služeb)
3. Jsou vaše služby nějakým způsobem zpoplatněny?
4. K jakým změnám v oblasti služeb docházelo v průběhu let působení Vaší neziskové organizace?
5. O které Vámi poskytované služby mají cizinci největší zájem?
6. O které Vámi poskytované služby mají cizinci nejmenší zájem?
7. Byla nějaká Vámi poskytovaná služba zrušena z důvodu nezájmu ze strany cizinců? Pokud ano, jaká?
8. Plánuje rozvoj služeb do budoucna? Zavedení nějaké nové služby?
9. Děláte si před zavedením určité služby průzkumy mezi klienty? Jakými způsoby zjišťujete potřeby klientů?
10. Poskytuje Vaše nezisková organizace právní poradenství? Pokud ano, v jaké oblasti klienti tyto služby nejčastěji využívají?
11. Stát by měl podle integračních zásad podporovat NNO působící v oblasti služeb pro cizince. Podporuje/spolupracuje s Vaší neziskovou organizací? Pokud ano, jakým způsobem?
12. Spolupracujete s nějakými jinými institucemi, organizacemi ze zahraničí?
13. Sledujete nařízení a směrnice Evropské unie upravující migrační právo?
14. Dotkly se Vás nějakým způsobem změny občanského zákoníku platné od 1. 1. 2014?
15. Ovlivnilo to nějak Vaši činnost v praxi? Co si o těchto změnách myslíte?
16. Jaký je Váš názor na migrační a integrační politiku Ministerstva vnitra?
17. Jsou Vašimi klienty také státní příslušníci států Evropské unie?

Příloha č. 2: Tabulka respondentů

Respondent	Jméno	Organizace	Pozice
Respondent č. 1	Pavla Jakymčuk	Inbáze, o. s.	Vedoucí sociálně právního oddělení
Respondent č. 2	Ing. Nidžar Džana Popović	OPU, o. s.	Vedoucí sociálního oddělení

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 3: Tabulka státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu na území ČR v roce 2014

Státní příslušnost žadatelů o azyl	Počet žádostí celkem
Ukrajina	515
Sýrie	108
Vietnam	64
Ruská federace	43
Kuba	42
Bez státní příslušnosti	37
Bělorusko	31
Arménie	28
Nigérie	26
Irák	22
Ostatní	240

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstvo vnitra České republiky, © 2015

Příloha č. 4: Tabulka – Počet žadatelů o mezinárodní ochranu a počet udělených azylů v letech 2008 – 2014.

Rok	Počet žadatelů o mezinárodní ochranu	Počet udělených azylů
2008	1656	157
2009	1258	75
2010	833	125
2011	756	108
2012	753	49
2013	707	95
2014	1156	82

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstvo vnitra České republiky, © 2015

Příloha č. 5: Tabulka – Státní příslušnost cizinců na území ČR k 31. 12. 3013

Státní občanství	Počet cizinců
Ukrajina	105 138
Slovensko	90 948
Vietnam	57 347
Polsko	19 452
Rusko	33 138

Zdroj: Vlastní zpracování dle Český statistický úřad, 2014